

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

De omhändertagna barnen

En fallstudie om barns upplevelser av att bli omhändertagna och familjehemsplacerade

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 högskolepoäng

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Grundnivå: C-uppsats

Hösttermin 2012

Författare:

Akram Sharifi

Tomas Lindström

Handledare:

Bengt Carlsson

Abstract

Titel De omhändertagna barnen

Författare Akram Sharifi och Tomas Lindström

Nyckelord Anknytning, separation, omhändertagande, familjehemsplacering

Vi har valt att studera omhändertagandet och familjehemsplaceringen, vi vill även ta reda på om placeringen har betydelse i barnens liv. Under 2011 omhändertogs 6300 barn för vård enligt LVU, av dem var 1200 barn nytillkomna. Vi kommer i denna c-uppsats ge de omhändertagna barnen en röst, en röst som förmedlar hur de kände och upplevde de traumatiska upplevelserna när de blev separerade från sina föräldrar. Det övergripande syftet med vår undersökning är att söka kunskap om hur ett barn upplever omhändertagande och familjehemsplaceringen, samt hur det kan påverka barnen i vuxen ålder. Vi har valt att göra en semistrukturerad kvalitativ intervju med personer som har varit familjehemsplacerade under sin barndom. I vår studie vill vi lyfta fram individens berättelse om tiden då omhändertagandet skedde och hur socialsekreterarna och polisen agerade när omhändertagandet genomfördes. Vi har lagt fokus ur individens perspektiv för att få en mer korrekt bild av deras upplevelser. Vi har valt att intervjua vuxna människor som har blivit omhändertagna i sin barndom på grund av föräldrarnas omsorgssvikt på grund av missbruk. En gemensam nämnare för alla respondenterna är att de kommer från familjer där den ena eller båda föräldrarna missbrukar alkohol och/eller droger. Våra respondenter omhändertas ifrån sina biologiska föräldrar på grund av föräldrarnas omsorgssvikt, men de hamnar i en ny riskmiljö med nya riskfaktorer. Ur ett barns perspektiv brister myndigheterna genom att inte ha en uppföljning av omhändertagandeprocessen samt barnens upplevelser och behov i familjehemmet. Intervjupersonerna pekar på sättet de blev omhändertagna som den mest traumatiska och obehagliga upplevelsen under hela processen. Vi anser att det beror på att barnen inte har fått information vid omhändertagandet om varför de ska flyttas från sitt hem. Vi tycker att de socialsekreterare som var med vid omhändertagandet borde ha pratat med barnen om vad som sker, då hade omhändertagandet känts mer humanare och skadorna hade kanske reducerats markant.

Tack

Vi vill tacka våra respondenter som gjorde det möjligt för oss att skriva vår c-uppsats. Ni visade ett stort mod genom ert deltagande när ni berättade för oss om era liv och upplevelser. Vi vill även tacka vår handledare Bengt Carlsson som hjälpte oss att färdigställa och förbättra vår uppsats.

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION	1
1.1 Inledning	1
1.2 Statistik	1
1.3 Bakgrund	2
1.4 Syfte.....	2
1.5 Frågeställning.....	2
2. TIDIGARE FORSKNING	3
2.1 Anknävningsforskning.....	3
2.2 Relationen mellan föräldrar och barn i omhändertagandesituationer.....	3
2.3 Omhändertagandet och påverkan i barnens liv	4
2.4 Avgörande faktorer	4
2.5 Juridiska dilemman.....	5
3. LAGAR	5
3.1 LVU, SoL och FB	5
3.1.2 Anmälan om och avhjälpande av missförhållanden.....	6
4. TEORETISKA REFERENSRAMAR	6
4.1 KASAM	6
4.2 Risk, skyddsfaktorer och återhämtning.....	7
4.3 Anknävnings teori och Intersubjektivitet	7
4.4 Kristeori.....	9
4.5 Coping	9
4.6 Symbolisk interaktionism	10
5. METOD	11
5.1 Kvalitativ intervju	12
5.1.1 Provintervju	13

5.1.2	Försökspersoner	13
5.2	Berättelser.....	13
5.3	Avgränsningar.....	14
5.4	Etiska överväganden.....	14
5.5	Litteratur sökning	15
5.6	Den gemensamma arbetsprocessen	15
5.7	Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	15
6.	RESULTAT OCH ANALYS.....	16
6.1	Studiens respondenter	16
6.2	Livet innan omhändertagandet.....	16
6.2.1	Hos den biologiska familjen.....	16
6.2.2	Barnens vuxenansvar	17
6.2.3	Våld och misshandel.....	17
6.2.4	Känslor.....	18
6.3	Skoltiden	19
6.4	Omhändertagandet	20
6.4.1	Barnens upplevelse av myndigheternas agerande.....	21
6.4.2	Strategier för att hantera omhändertagandets trauma	22
6.5	Familjehemsplaceringen.....	22
6.5.1	Övergrepp och misshandel i familjehemmet.....	24
6.5.2	Kontakt med den biologiska familjen	25
6.5.3	Kontakt med myndigheterna.....	26
6.6	Livet efter familjehemsplaceringen	26
6.6.1	Familjehemmets påverkan i vuxenlivet.....	26
6.6.2	Återhämtning.....	27
6.6.3	Upplevelserna upprepas.....	28
6.7	Respondenternas tankar om myndigheternas agerande	29
6.8	Analys.....	31
7.	DISKUSSION.....	33
8.	VIDARE FORSKNING.....	36
9.	REFERENSER.....	37

10. BILAGOR.....	39
10.1 Bilaga 1. Intervjufrågor	39
10.1.1 Livet innan familjehemplaceringen	39
10.1.2 Dagen då omhändertagandet skedde	39
10.1.3 Livet i familjehemmet.....	39
10.1.4 Livet efter familjehemsplaceringen.....	40
10.2 Bilaga 2.....	40

1. Introduktion

1.1 Inledning

”Jag såg allt, men ingen såg mig, jag var som en tapet blomma.”(Marie)

Vi är två socionomstudenter som blev inspirerade av detta ämne på grund av medias uppmärksamhet angående missförhållanden som sker vid familjehemsplaceringar. I tidigare forskning, artiklar och uppsatser inom samma ämnesområde har vi fått bekräftat att missförhållandena i omhändertagandets process har uppmärksammats av andra människor. Bland annat har vi läst en artikel som författades av Göran Lysén. Lysén (2008) använder sig av ett fall exempel som kallas för *”Olsson mot Sverige”* där hela beslutet om omhändertagandet och tillvägagångssättet ifrågasätts i ett demokratiskt samhälle. Han visar i sin artikel att omhändertagandet av barn kan ske på irrelevanta och otillräckliga grunder (ibid).

Vi har valt att studera omhändertagandet och familjehemsplaceringen, vi vill även ta reda på om placeringen har betydelse i barnens liv. De här upplevelserna kan studeras från olika synvinklar, men en gemensam nämnare i omhändertagandeprocessen är att alla barn separeras från sina biologiska föräldrar. Varje år omhändertas tusentals barn av myndigheterna av olika anledningar, många av barnen omhändertas på grund av föräldrarnas omsorgsvikt. Under 2011 omhändertogs 26200 barn mellan 0-20 år av olika orsaker och grunder i enlighet med socialtjänstlagen (SoL) och Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Vi kommer i denna c-uppsats ge de omhändertagna barnen en röst, en röst som förmedlar hur de kände och upplevde de traumatiska upplevelserna när de blev separerade från sina föräldrar. Tänk dig själv in i en situation där du blir fråntagen all din trygghet, dina nära och kära bara försvinner, ditt hem, ditt rum, dina lekkamrater, dina leksaker, allt bara försvinner över en dag. Du har ingen att tala med, det finns ingen i din närhet som du känner som kan trösta dig, du är ensam i en stor värld och har precis blivit av med de du älskar. Vad händer med ett barn som råkar ut för detta? Vi har fått många svar från våra respondenter i våra intervjuer.

1.2 Statistik

Under 2011 omhändertogs 6300 barn för vård enligt LVU, av dem var 1200 barn nytillkomna. 2500 barn blev omedelbart omhändertagna, av dessa var 1200 nytillkomna. 20500 barn fick vård genom SoL. Barn och unga med heldygnsinsats år 2011 efter åldersgrupp visas i tabellen nedan både i antal samt andel (procent) i befolkningen. Tabellen avser befolkningen i åldern 0–12 år, 13–17 år, 18–20 år och 0–20 år den 31 december 2011. Värdena är avrundade (socialstyrelsen, Barn och unga– insatser år 2011).

Ålder	Nyttillkomna		Påbörjad insats		Insats 1 november		Någon gång under 2011	
	Antal	Andel%	Antal	Andel%	Antal	Andel%	Antal	Andel%
0-12	2 500	0,19	3 200	0,24	5 500	0,40	7 500	0,55
13-17	4 800	0,88	6 200	1,12	8 700	1,57	12100	2,18
18-20	800	0,19	1 600	0,41	4 200	1,04	6 600	1,66
0-20	8 100	0,35	11 100	0,48	18 400	0,79	26200	1,13

1.3 Bakgrund

Familjehemsplacering är inte något nytt fenomen inom socialt arbete men ändå finns det inte tillräckligt med forskning kring hur placeringen kan påverka barnens liv (Claezon, 1996).

Redan på 1930-40 talet försökte forskare se på verkan och orsaker vad som sker när barns anknytning bryts vid en separation ifrån deras föräldrar och hur det kan skada ett barns utveckling (Bowlby, 2010). Med separation avser vi inte enbart separation från biologiska föräldrar. Om ett barn placerats i ett familjehem eller på en institution, innebär därefter varje omplacering en separation. Barnen separeras från sina biologiska föräldrar, familjehemsföräldrar, syskon, familjehemssyskon, vänner, klasskamrater och så vidare. Ett barn kan uppleva obehagliga känslor varje gång han eller hon blir tvungen att lämna människor i sin närhet och anpassa sig till en annan miljö. Barnen knyter an till de nya människorna i sin omgivning och anknytningen bryts vid en omplacering. Med hänsyn till barnens känslomässiga upplevelse vid en separation så vill vi även få med barnens upplevelser av myndigheternas agerande vid omhändertagandet. Cullberg (2006) hävdar att separation kan vara en stark faktor i barnens liv som kan leda till personlighetsstörningar i vuxen ålder (ibid).

1.4 Syfte

Det övergripande syftet med vår undersökning är att söka kunskap om hur ett barn upplever omhändertagande och familjehemsplaceringen, samt hur det kan påverka barnen i vuxen ålder. Omhändertagandeprocessen ur individens perspektiv och upplevelse är i fokus i den här studien. För att få en helhets bild av våra respondenters liv, har vi formulerat en fråga angående deras biologiska familjer innan familjehemsplaceringen.

1.5 Frågeställning

För att uppfylla uppsatsens syfte har vi formulerat följande frågeställningar:

1. Barnens upplevelse av den biologiska familjen innan omhändertagandet?
2. Hur upplever barnen själva omhändertagandet?
3. Hur upplevde barnen tiden i familjehemmet?
4. Har omhändertagandet påverkat barnen i vuxen ålder?

2. Tidigare forskning

I det här avsnittet av uppsatsen presenterar vi tidigare forskning som har gjorts när det gäller omhändertagande av barn och familjehemsplaceringar belyst från olika synvinklar. Forskarna har undersökt fenomenet ur olika synvinklar. Vi tar upp några av de studier, som är relevanta för vår uppsats.

2.1 Anknytningsforskning

Bolby (2010) redovisar en anknytningsforskning som han gjorde under 1950 talet. Forskningen visade hur barnen påverkas om deras bindning till föräldrarna avbryts. Barn reagerade starkt när de blev separerade från sina föräldrar även om separationen var under en kort tid vid behov av vård. Reaktionerna var först gråtande och skrikande beteende som sedan förvandlades till en depressiv tillbakadragenhet. Efter ett par veckor under forskningen visade barnen små steg till anpassningar i det nya systemet. Anknytningsforskningen fortsätter att iaktta barnen även efter att barnen flyttade tillbaka till sina föräldrar, och det visade sig att barnen beter sig annorlunda och regredierar till ett barnsligt beteende vid hemkomsten. Till exempel förekom det att en del barn började kissa i sängen eller att inte sova på nätterna (ibid).

2.2 Relationen mellan föräldrar och barn i omhändertagandesituationer

En ny engelsk studie fokuserar på familjehemsplaceringar och vikten av fortsatt kontakt mellan barn och deras biologiska föräldrar även när de bor isär. En essentiell faktor i barnens liv är att ha kontakt med sina biologiska föräldrar, speciellt när de är placerade i familjehem under en längre tid. Föräldrarna har en betydande roll i barnens uppväxt och även om föräldrarna avviker från den här rollen på så sätt att barnen blir placerade hos en annan familj, betyder det inte att de biologiska föräldrarna ska vara borta från barnens liv. Biologiska föräldrar har alltid ansvar för barnets uppväxt och deras relation är viktig för barnens framtida liv. Det går inte att klippa bandet mellan föräldrar och barn (Schofield & Ward, 2011). Kontakten mellan biologiska föräldrar och barn vid en familjehemsplacering är viktig och därför ska kontakten i de flesta fall bevaras när barnen bor hos familjehemsföräldrarna. Kontakten kan till exempel vara att dem pratar i telefon med varandra, skriver brev till varandra eller skickar julklappar. Den här typen av kontakt har stor betydelse för både de biologiska föräldrarna och för barnen när barnen är familjehemsplacerade långt ifrån sina biologiska föräldrar (Ibid).

Schofield och Ward (2011) hänvisar till annan forskning angående vikten av kontakten mellan biologiska föräldrar och barn. De skriver att i andra forskningar (Clever 2000, Schofield and Stevenson 2009, Sinclair 2005) har visat sig att kontakten mellan biologiska föräldrar och barn är en av de mest komplexa arenor när det gäller att förstå och bestämma vilka praktiska åtgärder som är det bästa för barnen. De nämner vidare andra forskningar (e.g. Rowe, Hundley and Garnett 1989, Thoburn 1991) som visar hur ett barn behöver och har rätt till att ha kontakt med sina biologiska föräldrar och hur signifikant den biologiska föräldrarnas roll är i barnens liv när barnen befinner sig i ett familjehem (ibid).

2.3 Omhändertagandet och påverkan i barnens liv

En svensk longitudinell forskningsstudie har följt 26 barn, som i tidig ålder placerats på barnhem i början av 1980-talet. Vissa av barnen blev senare placerade på familjehem. Forskningen har bedrivits från tidig barndom tills barnen var 25-30 år. Barnen följdes upp under sammanlagt sju tillfällen. Studien har fokuserat på barnens egna berättelser om utsatthet och placeringshistoria och hur deras liv ser ut i vuxen ålder. De omhändertagna barnen har fått berätta sina upplevelser i familjehemmet i vuxen ålder, dem reflekterade över vad som har varit bra, mindre bra, samt hur samhällets insatser fungerade (Andersson, 2008).

Andersson (2008) beskriver vidare om den omsorgssvikt till varför barnen har blivit placerade. Grunden för ett omhändertagande varierar, i vissa fall är ett omedelbart omhändertagande ett måste på grund av föräldrarnas omsorgssvikt. Vissa av barnens föräldrar var redan kända på socialkontoret, en del föräldrar har ett eget missbruk, psykisk ohälsa där deras tillstånd bedöms vara en fara för barnens fysiska och psykiska hälsa. Samtliga barn i det här forskningsprojektet placerades inledningsvis på barnhem för att det var det enda och det mest lämpliga alternativet. I forskningsmaterialet finns även beskrivningarna om barns upplevelser när de separeras från den viktigaste anknytningspersonen som är föräldrar, oftast mammor. Upplevelserna beskrivs som kaotiska där barnet skriker, kastar sig och till slut visar känslor av likgiltighet. I resultatdelen och samband beskrivs det att barn till missbrukande föräldrar eller ensamstående mammor är en större bidragande faktor än andra familjeproblem som resulterar i ett omhändertagande av barn (ibid).

2.4 Avgörande faktorer

Claezons (1996) forskning är den som ligger närmast vårt ämnesområde. Claezon (1996) vill ge barnen en röst, för att de som arbetar inom vård och behandling ska kunna hitta nya bättre metoder och förhållningssätt för de barn som är och lever i familjer där föräldrarna missbrukar alkohol eller droger. Forskningen har gjorts på tjugo unga människors uppväxt i missbruksmiljö, där de flesta av de unga har upplevt separationer genom omhändertaganden på grund av att deras föräldrar missbrukade droger. De unga barnen som deltog i forskningen berättade hur det är att vara barn till missbrukare, deras minnen i uppväxten och hur det har präglat deras egen historia och liv. Deras berättelser handlar om skola, utbildning och kriminalitet. Deras tankar skildrar också hur socialvård, institutioner och myndigheters agerande påverkade deras liv. De berättar om narkotikamissbruk och dess konsekvenser för dem och deras föräldrar. I de här familjerna får barnen ta ett vuxenansvar genom att ta hand om sina syskon och även ta hand om föräldrarna. I dessa djupintervjuer som Claezon (1996) gjorde så diskuterades deras upplevelser och vilka faktorer som har varit avgörande för barnens återhämtningsförmåga. Barnen berättar att dem förlorade förmågan att ha kontroll över sitt egna liv av att andra bestämde över deras situation. När barnen befinner sig i en oönskad situation så behöver dem anstränga sig ännu mer för att hitta någon meningsfullt i den situation dem befinner sig i. Det visar sig att det är utan tvivel att de barnen som haft en tilltro till sin förälder, fosterförälder eller adoptivförälder har klarat sig bäst. Claezon (1996) uppger att detta är ett utforskat område och att det bör bedrivas mer forskning inom detta område (ibid).

2.5 Juridiska dilemman

Leviner (2011) har forskat och arbetat med de juridiska frågorna i LVU-sammanhang. För att bedöma om ett barn far illa ska det först klargöras definitionen av vad som är fara eller vad kan anges som skadligt för ett barn. Hon skiljer definitioner på riskfaktorer för barn utifrån medicinska respektive psykologiska perspektiv. Inom den medicinska vetenskapen är definitionen för vad som är skadligt för barn inte detsamma som i det psykologiska eller sociologiska vetenskapsområdena. Leviner (2011) anser att i utredningsstadiet hos socialsekreteraren när det gäller en prövning av LVU är kunskapen om hur barnens risk- samt skyddselement ser ut en nödvändig kännedom. Det är fortfarande oklart vad som exakt kan vara ”illa” för barn. Leviner (2011) hävdar att ny kunskap och nya rättsliga regleringar kan skapa nya definitioner om barns utsatthet, vilket i sin tur kan leda till förändringar i det sociala arbetet för att skydda barn (ibid).

Mänskliga rättigheter i FN:s allmänna förklaringar har precis samma villkor för barn som för vuxna, dessutom har fler rättigheter utformats i Barnkonventionen. Barnkonventionen har skapats för att barn behöver särskilt skydd, och för att konventionsstaterna är ansvariga att skydda barnen från lagöverträdelser och även utsatthet i barnens hemmiljöer. Artiklarna 9, 16 och 20 handlar om barns rättigheter när barn utsätts för olagliga ingripande i sitt familjeliv, samt om barnen behöver tillfälligt eller ett varaktigt boende då dem inte kan bo hos sina biologiska föräldrar för sitt egna bästa, då har dem rätt till särskilt skydd (ibid).

Leviner (2011) anser att barns juridiska ställningstagande samt möjligheter att barn kan agera självständig, och barns rättigheter att bestämma är begränsad eller i vissa fall oklar. Hon anser att både LVU och SoL strävar efter barnens bästa och att barnens ska komma till tals, men inte några specifika rättigheter till barnens självbestämmande. Dessa lagar lägger ansvaret till myndigheter och vårdnadshavare att ta hänsyn till barnens bästa, barnen själv kan inte kräva att ett beslut ska fattas utifrån deras bästa. Enligt Leviner (2011) ska social sekreterarna beakta barnens bästa och att barnens vilja är en del av deras hänsynstagande, även om barn har begränsade juridiska handlingsförmågor ska socialtjänsten se till att barnen få relevant information, samt att barn är delaktiga i beslutsfattandet (ibid).

Enligt Leviner (2011) kan flera av Europakonventionens artiklar aktualiseras när myndigheterna agerar för att skydda barn. Sedan 1995 bestäms det i Sverige att Europakonventionen gäller som svensk lag. Artikel 8 handlar om rätten till privat- och familjeliv och Leviner (2011) anser att detta är en central aspekt när myndigheterna ska agera för att skydda ett barn. Hon hävdar att LVU i svensk rätt är en lagenlig behörighet att kringgärda föräldrars och barns rätt till privat- och familjeliv. Den här inskränkningen mot privatlivet skall ha reellt stöd i nationell rätt, samt skall inskränkningen utföra skäligen krav på rättssäkerhet. Leviner (2011) anser att lagen ska ge skydd mot egenmäktighet (ibid).

3. Lagar

3.1 LVU, SoL och FB

Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och socialtjänstlagen (SoL) är två av de främsta lagar som skyddar barn i olika situationer. Det finns även bestämmelser i föräldrabalken (FB) 6 kapitlet 1§ som ger barnen rätt till god omvårdnad, trygghet och uppfostran. Socialnämnden får besluta om ett barn under 20 år ska omedelbart omhändertaras enligt LVU, om det finns indikationer på att barnens hälsa eller utveckling är i fara så kan

man inte invänta rättsens beslut, när det inte finns ett samtycke. Insatserna skall präglas av respekt för den unges människovärde och integritet. Den unge skall få relevant information och hans eller hennes inställning skall så långt möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad. Enligt 6 kapitlet 1§ i socialtjänstlagen så ska socialnämnden hjälpa den som är i behov av vård eller boende ges möjlighet att komma till ett familjehem, socialnämnden har som uppgift att sörja för att barnen i deras nya boende får en god omvårdnad och omsorg. Vikten av den nya vården är att barnen bereds en kontakt med sina anhöriga så att inte familjebanden bryts (Lag.nu).

3.1.2 Anmälan om och avhjälpande av missförhållanden

14 kapitel 1§ i socialtjänstlagen pekar på att den som får kännedom om ett barn får illa så bör dem anmäla detta till socialnämnden. De som arbetar inom myndighet och som kommer i kontakt med eller får kännedom om att ett barn skadas är skyldiga att genast anmäla detta. Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 7§ lagen (1993:335) om Barnombudsmannen (Lag.nu).

4. Teoretiska referensramar

Thomassen (2011) definierar teorin som en generell beskrivning av verkligheten. Hon hävdar att med hjälp av den abstrakta simplificeringen av verkligheten, blir sambandet mellan fenomen och fakta mer uppfattningsbar. Även i vardagslivet har vi våra teorier om varför saker och ting händer på ett visst sätt hävdar Thomassen (2011), men såväl i vardagsliv som i avancerade situationer kan teorier hjälpa oss att förklara olika omständigheter. Teorier är kapabla att suddas bort ointressanta synpunkter i ett fenomen med sin abstrakta karaktär (ibid). Förutom teorier har vi använt oss av två begrepp för att kunna analysera empirin på ett bra sätt. KASAM och Risk, skyddsfaktorer och återhämtning är de två begreppen som tas upp i det här avsnittet.

4.1 KASAM

Enligt Broberg, Almqvist och Tjus (2003) beskrivs känsla av sammanhang (KASAM) som ett begrepp som beskriver betydelsen och vikten av det egna deltagandet i livet, att vara en del av den mänskliga populationen. KASAM kännetecknas av tre element begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Dessa tre element ger individen en tro på en bättre framtid (ibid).

Antonovsky (2005) beskriver KASAM som en stor känsla av sammanhang som gör att individen blir mer immun mot negativa krafter och motgångar i livet, vilket i sin tur innebär att ha fokus på det salutogena perspektivet som innebär att titta på det friska. Hans syfte var att förklara varför en del människor klarar sig bra trots stora missöden och motgångar i livet. Med begriplighet menar Antonovsky (2005) i vilken utsträckning vi med det egna förnuftet kan förstå våra egna inre och yttre stimuli. Att ta in och uppleva information som ordnad och tydlig istället för oordnad och otydlig. Hanterbarhet handlar om hur vi uppfattar att vi har tillgång till resurser för att kunna få hjälp till att möta och hantera de krav och känslor som vi

ställs inför i livet. Med meningsfullhet avser Antonovsky (2005) vikten av att vara en del av ett sammanhang, att vara delaktig och medverkande i mötet med livets med och motgångar (ibid).

4.2 Risk, skyddsfaktorer och återhämtning

Andersson (2008) skriver att återhämtning utvecklades utifrån riskforskning, att studier där visar på exceptionellt olika utfall oavsett vilka risker ett barn har utsatts för. Vissa barn utvecklar störningar i sitt beteende medan andra barn visar oerhört få tecken på störning, trots att barnen har varit utsatta för liknande risker. Sympatisörer till riskteorin ansåg att det var nödvändigt att utforska både risk och skyddsmekanismer för att förstå den funktion i utvecklingen som utvecklar eller leder till motståndskraft och återhämtning. Riskfaktorer kan bero på psykosociala omständigheter vilken i sin tur kan vara orsaken till brister i barnets utveckling. En bristfällig anknytning till omsorgspersonerna som för barnen kanske är de mest betydelsefulla länken för trygghet i livet, kan yttra sig på olika sätt beroende på hur skyddsnetet ser ut runt barnen (ibid).

Claezon (2004) anser att en annan viktig faktor i barnens återhämtningsförmåga är konsten att mobilisera resurser som genererar i en positiv utvecklingen när det finns skyddande faktorer i barnens närhet. Skyddande faktorer spelar en stor roll för den individuella förmågan hos barnen som är och lever i den miljö där riskerna är av stor betydelse för barnens sårbarhet. Barn som möter professionella med kunskaper om barnets upplevelser kan bidra med hjälp för att identifiera, förstärka och utveckla skyddsfaktorerna för barnet (ibid).

Enligt Broberg, Almqvist och Tjus (2003) så uppstår psykisk ohälsa för barnen som ett resultat av samspelet mellan barnen och den miljö eller omgivning de befinner sig i. En del barn växer upp i sådana miljöer som vuxna skapat, vilket ur forskningssyfte inte går återskapa på grund av att det vore oetiskt att utsätta barn för sådan forskning (ibid).

Andersson(2008) anser att det inte går att separera riskfaktorer hos individen och riskfaktorer i miljön, det är ett självverkande samspel som påverkar och gör individen sårbar, tiden har en stor relevans när en risk infinner sig i ett barns utveckling (ibid).

Broberg, Almqvist och Tjus (2003) anser att forskningen måste sträcka sig över många år för att kunna studera och kartlägga olika mönster i utvecklingen och vad som har orsakat dem (ibid).

4.3 Anknytningsteori och Intersubjektivitet

Anknytningsteori förklarar det psykologiska bandet som ett barn har med sin närmaste omsorgsperson. Teorin beskriver också hur den emotionella relationen mellan barnet och barnets närmaste personer utvecklas. Anknytningsteorin kan också visa på samspelet mellan barn och sina nära och kära. Personlighetsutvecklingen påverkas av anknytningen som är signifikant för hela människans liv. Omsorgspersonernas lämplighet har ingen betydelse för barnens anknytningsbehov. Anknytningsteorins värdefulla betydelse inom psykologin bevisar samtidigt hur separationer kan påverka individens framtida liv (Långberg & Söderlind, 2007).

Anknytningsteori kan användas för att granska individens integration i de socioemotionella relationerna i framtiden. Den här teorin handlar om känslomässiga anknytningar som individen har till sina nära och kära i tidig ålder. Anknytningsteori kan också användas till att hitta eventuella klagoranden om individens utveckling efter upplevelse av trauman både på kort- och lång sikt. Vidare kan anknytningsteorin hjälpa till att förklara hur individens relation till sin familj och vänner kan påverkas av trygghetskänslan i individens liv (Havnesköld & Risholm Mothander, 2009).

Cronlund (2003) utgår från den engelska psykoanalytikern Bowlbys definition av anknytningsteori för att förklara begreppet. Hon hävdar att barn ofta knyter sig an till mamman först som ett överlevnadselement, den här bindningen blir sedan signifikant i barnens upplevelse av trygghet. Barn upplever personer runt omkring sig som ett system, men så småningom lär sig barnen att skilja ut sig från några oviktiga personer, samtidigt som knyter sig an till andra viktiga personer (ibid).

Payne (2008) anser att anknytningen som barn har till vuxna människor i sin närhet, vilket vanligtvis är de biologiska föräldrarna, har stor betydelse i barnens sociala och kulturella kompetens i sitt senare sociala liv. Han hävdar att varje individ har en inlärningsprocess i sitt liv som börjar i spädbarnsåldern. Under processens gång lär sig individen hur man skapar sociala relationer med andra människor genom att hjärnan framkallar betydelse i det som sker i ens miljö. Individen bygger sin verklighet utifrån erfarenheter framför allt de formativa erfarenheterna i livet som påverkar individens senare sociala relationer. Enligt Payne (2008) har upplevelserna format oss till den människa som vi är nu. För att individen ska ha en välordnade och bestämd personlighet senare i sitt liv, krävs det ömhet, stöd och trygghet under barndomen. Samspelet med jämnåriga och andra närhetspersoner hjälper barnen att skapa sina egna sociala relationer (ibid).

Föräldrarnas frånvaro speciellt i obehagliga situationer kan påverka barnens reaktion i olika sammanhang hävdar Broberg, Almqvist och Tjus (2003). De anser att om anknytningen med föräldrar avbryts reagerar barnen genom olika beteende till exempel skrika, gråta och rusa. Dessa reaktioner kan vara kraftigare hos små barn. Barn i sådana situationer kan drabbas av matstörningar som i sin tur kan leda till brister i en naturlig utveckling i längd och vikt, sova dåligt eller få mardrömmar och vakna flera gånger på nätter, bli rädd att vara ensam i ett rum, reagera negativt till kroppskontakter och så vidare. Hos förskolebarn kan anknytningssystemet efter ett trauma visa sig mer i form av undvikande och tystlåtanhet. I den här åldern tar barnen avstånd från andra barn. Senare i skolålder kan koncentrationssvårigheter, icke fungerade relation till klaskamrater och minnesstörningar förekomma (ibid).

Havnesköld och Risholm Mothander (2009) anser att intersubjektivitetsteori och anknytningsteori ska knytas ihop för att kunna förklara människans relationsmognande. De hävdar att människans hjärna är mycket mer komplex än andra djur, vilket förklarar människans längre omvårdnadsbehov jämfört med andra djur. Människobarn kan inte tillgodose sitt överlevnadsbehov på egen hand, vilket gör att barndomens period förlängs tills hjärnan har utvecklats tillräckligt och under tiden ska barnen se till att någon annan tillgodoser hennes behov. Genom den här strategin skapas de mest emotionella och känslomässiga anknytningar mellan barn och föräldrar. Detta leder till att barnen kan lära sig och utveckla de sociala relationerna i sitt framtida liv. Den här intersubjektivitetens interaktion börjar väldigt tidigt i ett barns liv. Anknytningsteori har sin fokus på barnens emotionella utveckling under de första åren. Enligt Havnesköld och Risholm Mothander (2009) utvecklas anknytningsteorin kontinuerligt och har blivit en viktig faktor i

traumaforskningen. De anser att intersubjektivitets aspekter skall utvecklas och studeras djupare på samma sätt som anknytningsteori för att kunna förstå barnens känslomässiga relationer till sina syskon och föräldrar (ibid).

4.4 Kristeori

En kris kan upplevas på olika sätt och med olika styrka för den som drabbas, styrkan av kris delas enligt Cullberg (2006) in i olika grader. Vid den lägsta graden av kris där det förekommer en viss störning av funktionen kan man lösa genom egna lösningsfokuserade resurser. Är krisen av en allvarligare karaktär drabbas individen av ineffektivitet, för att kunna fungera i det här tillståndet så krävs det att alla inre och yttre resurser mobiliseras. I de starkaste stadierna i kriser så kollapsar personligheten och individen kan inte klara sig med dem egna resurserna (ibid).

Cullberg (2006) kategoriserar en traumatisk kris i fyra olika faser. Vid akuta separationer i familjer så kan starka psykiska kriser uppstå för den som blir drabbad. Chockfasen och reaktionsfasen är den akuta krisen, känslan av övergivenhet är det mest akuta för individen som hamnar i ett chocktillstånd. Vid traumatiska händelser bryts familjens konstruktion sönder, familjen är inte längre ett skyddsnät för individen. Vid akuta separationer så ser man ofta en desperation från individen att hantera de plågsamma känslor som uppstår. De mest uppenbara symtom hos barn i krisfamiljer som separeras är skolproblem, sexuellt utagerande med graviditet som konsekvens, alkohol och narkotikaproblem (ibid).

I chock blir den som drabbats avstängd och inte verklighetsförankrad, det som sker är för svårt att hantera i den stund det sker. Individen som drabbas uppträder på olika sätt, en del blir under chock utåtagerande och skriker och sliter sönder sina kläder, minnesluckor kan förekomma, svårt att kommunicera med den drabbade, den drabbade kan även hamna i apati då individen blir liggandes helt orörlig. Reaktionen är olika för individen, det som är mest elementärt är att förvarmekanismer aktiveras i reaktionsfasen, det kan handla om förnekelse, regression, isolering, bortträngning och missbruk. En sorgereaktion är också en naturlig del i de flesta akuta situationer (ibid).

Cullberg (2006) uppger att individer som fastnar eller låser sig i reaktionsfasen så sker det ingen bearbetning, för att en bearbetning ska kunna ske så krävs det kristerapi för dem som befinner sig i det tillståndet. Det är först när den akuta krisen avtar som en bearbetning kan påbörjas för individen, förnekelse och försvarmekanismer minskar i kraft, med lite distans så blir det lite enklare i denna fas att acceptera det som skett. Nyorienteringsfasen innebär att individen börjar anpassa sig efter det nya livet efter den traumatiska krisen. Traumat blir som en del av livet som inte ska glömmas bort eller kapslas in, den drabbade har traumat som ett ärr med sig i livet. Självkänsla och självförtroende börjar få kraft och individen börjar ta sig ut i ny terräng med nya vänner och intressen. Årsdagar kan ibland upplevas smärtsamt för de som har varit drabbade av ett trauma, just i den smärtan så kan de tycka att dem inte har kommit någonstans i sin bearbetning och läkning. Trots smärtan går individen vidare i livet (ibid).

4.5 Coping

Brattberg (2008) skriver att coping handlar om psykologisk överlevnadsstrategi. Begreppet coping omfattar all den kraft och ansträngning som en människa behöver för att kunna hantera

och ha förmågan att leva i konflikter med sig själv och sin omgivning under stress, press från inre och yttre krav och ansträngningar utan att förlora hoppet. En tydligare översättning av copingförmåga är bemästringsförmåga, där individen blir en överlevare i psykologisk stress, det kallas att ha en god copingförmåga, att hantera situationen eller situationerna som dem är. De människor som har en bakgrund av obearbetade livstragedier, övergrepp, separationer eller andra tragiska livsöden och saknar copingförmåga utvecklar komplexa tillstånd av olika sjukdomar där dem själva och sjukvården oftast står rådvilla (ibid).

Det finns inre och yttre copingresurser, dem inre är tankar, tolkning, känslor, affekthantering, beteende, fokusering, personlighetsfaktorer, självtillit, självkänsla, egenmakt, känsla av sammanhang, energi, personlig kontroll, problemlösningsförmåga, förmåga att hantera relationer. De yttre är familj, vänner, kultur, religion, arbete, ekonomi, sjukvård, själavård, rehabilitering. Man skiljer på tre olika copingstrategier, problemfokuserad coping, känslufokuserad coping och undvikande coping (ibid).

Den problemfokuserade handlar om att lösa konflikter, fatta beslut, samla information, uppgiftsorienterande, planera, ändra omständigheterna och anpassning. Den känslufokuserade handlar om att hantera och kontrollera känslor, ändra reaktionsmönster, omtolkning, förlåtelse, försoning, acceptans, anpassning och att söka socialt stöd. Den undvikande copingen handlar om förnekande, isolering, distansering, flykt i arbete, droger, alkohol, mat, sex, läkemedel med mera. Copingprocessen handlar om vägval och förändringsprocess. Vägval är bevarande, återuppbyggnad, omvärdering samt nyskapande. Förändringsprocessen handlar om begrundan, beslut, problemformulering, söka kunskap, målsättning, göra tidsplan, be om hjälp, avsätta tid, realitetsanpassa, genomföra, stabilisera och följa upp (Brattberg, 2008).

4.6 Symbolisk interaktionism

Symbolisk interaktionism är en utvecklingsteori inom socialpsykologin enligt Carle et al. (2009). Teorin har haft sin mekaniska perception om individen under en lång period både för behaviorisms anhängare och för strukturfunktionalismen. Först under 1969-talet betraktades individen som ansvarig för sitt agerande av Blumer. Han hävdade att sociala handlingar är individens egen tolkning av sin omgivning och inte alls något robot liknande beteende som determinister stod för (ibid).

Carle et al. (2009) förklarar teorin bland annat utifrån Blumers åsikt, där han hävdar att den viktigaste uppfattningen i den symboliska interaktionismen är samspel och inte handling. Samspel skapas i en grupp genom aktiviteter i gruppen. Gruppmedlemmarnas handlingar är en reaktion av individens uppfattningar av aktiviteten, individen bestämmer själv hur hon vill ha en relation till andra gruppmedlemmarna (ibid).

Payne (2008) studerar individen i ett större sammanhang. Enligt honom fungerar individen olika i varje situation då individen befinner sig i ett system där hon/han har ett visst förhållande med och påverkas av andra individer. Till exempel så är individen påverkbar och beroende av andra människor i sin familj, i skolan eller på arbetsplatsen (ibid).

Blumer (1969) hävdar att det inte är enkelt att studera och identifiera människan i både hennes värld i individuell- och kollektivnivå. Det krävs av individen att ha förmåga att hitta sin roll både som självständig och som aktör i det systemet individen befinner sig i. Genom

den här förmågan ska individen ge en mening till objektet i form av samspel med andra individer. För att individen ska kunna interagera med andra människor runt omkring sig, ska han eller hon ha uppfattning om vad de andra gör (ibid).

Carle et al. (2009) anser att Blumers förklaring av symbolisk interaktionism skapar en möjlighet att analysera den sociala verklighetens utrymme till skillnad från andra symboliska interaktioner. Blumers uppfattning av meningens natur kan vara motsägelsefull i och med att han tar avstånd från både en realistisk tolkning och ett idealistiskt synsätt, meningen är bara samspelet mellan individer i Blumers förklaring (ibid).

Blumer (1969) accepterar inte strukturfunktionalismen genom att förklara individens handlingar utifrån individens uppfattning av kultur och den sociala strukturen. Han hävdar att en relevant observation av individens handlingar i olika situationer kan utvidga forskarens uppfattningar om interaktionen mellan aktörer i ett socialt system. För att analysera individens agerande prefererar Blumer (1969) empirisk vetenskap inför andra kunskapsteoretiska eller metodologiska metoder. De kvalitativa metoder som används för att induktivt studera individen i den sociala verkligheten är intervju, observation och fokusgrupp. Genom de här kvalitativa metoderna kommer individens tolkning av verkligheten i fokus, hur deskriptivt framför individen sin uppfattning av verkligheten och hur hon orienterar samt anpassar sig i olika situationen framkommer med hjälp av de här kvalitativa metoderna (ibid).

5. Metod

Vi har valt en kvalitativ studie. Tonvikten i en kvalitativ undersökning ligger på ord, gentemot i en kvantitativ undersökning som är baserad på kvantifiering och analys av datasamling i form av siffror. Kvalitativa strategier ska vara tydande, induktiv och abstrakta (Bryman, 2011). Backman (1998) beskriver kvalitativa undersökningar som en placering av individen i den subjektiva verkligheten för att kunna studera hur individen uppfattar sin omgivning. Enligt honom i de traditionella undersökningar objektiverades omvärlden och forskare studerade individen som en observatör av den objektiva verkligheten (ibid).

Bryman (2011) räknar sex viktiga åtgärder i en kvalitativ undersökning. Generella frågeställningar, val av relevanta platser och undersökningspersoner, insamling av relevanta data, tolkning av data, begreppslig och teoretiskt arbete och formulering av forskningsrapporter (ibid). Vi har bestämt oss för att strukturera frågorna på ett sätt så att inte intervjun blir allt för bred att vi tappar tråden. Vi har varit flexibla angående val av intervjuplatser. Vi har anpassat oss till respondentens önskemål av intervjuplats för att skapa en så lugn och trygg miljö som möjligt för dem.

Vi valde att bearbeta vårt material med meningskoncentreringsmetoden, den här metoden innehåller fem steg enligt Kvale och Brinkmann (2011). Första steget började vi med att läsa igenom den transkriberade intervjun för att få en helhetskänsla för innehållet. I det andra steget har vi sammanfattat varje respondents berättelse, efter sammanfattningen av intervjuerna har vi det tredje steget separerat och kategoriserat respondenterna intervjuer under fem olika kategorier utifrån ett livsloppsperspektiv. I det fjärde steget väljer vi ut de delar av intervjuerna som är relevanta till vårt syfte med undersökningen. I det femte steget knyter vi samman intervjuerna med teorier i en deskriptiv sammanfattning (ibid).

Med meningskoncentrering menar Kvale och Brinkmann (2011) att man reducerar intervjupersonernas intervjuer för att få ut essensen av den insamlade empirin. I meningskoncentreringsmetoden kategoriseras olika typer av datainsamlade material (ibid). Vi kategoriserar vårt material utifrån uppsatsens frågeställning som i sin tur är kategoriserad utifrån respondenternas olika livstidslopp.

5.1 Kvalitativ intervju

Vi har valt att göra en semistrukturerad kvalitativ intervju med personer som har varit familjehemsplacerade under sin barndom. Fem kvinnor mellan 20-41 år gamla som var omhändertagna i olika åldrar i sin barndom deltog i våra intervjuer. Vi har använt oss av en intervjuguide med cirka 50 frågor som är tematiskt indelade i fyra olika livsloppsperspektiv. De fyra olika livsloppsperspektiven är hur livet var innan omhändertagandet, när omhändertagandet skedde, tiden på familjehemmet och tiden efter familjehemmet. I den sista delen av intervjun har vi ganska öppna frågor. Vi frågade respondenterna om hur de hade önskat sig att ett omhändertagande ska göras utifrån deras egna erfarenheter, samt vad har de förväntningar av socialarbetarna som arbetar med barnomhändertagandet. I det här sista temat kunde de fritt säga vad som var bra eller mindre bra under hela omhändertagandeprocessen och hur kunde de inblandade aktörer agerat bättre (Bilaga 1). Den här typen av strukturering enligt Bernler (1999) kan ge oss en mer begriplig uppfattning av verkligheten. Struktureringen skapar ordning och utformar relationerna ännu mer konkreta i ett sammanhang (ibid). Kvaliteten på intervjuerna är väsentlig för analysen. För att nå en hög kvalitet ska hänsyn tas till interaktionen av intervjuerna (Kvale & Brinkmann, 2011). Även om vi hade semistrukturerade frågor och en del öppna frågor kunde intervjumaterialet följa en viss ledtråd utifrån uppsatsens syfte. Varje intervju var cirka en timma långt.

Vi har valt att ha slutna och öppna frågor i vår intervjuguide. De slutna frågorna är begränsade på grund av att det endast finns ett svar att ge på de frågorna. Greasley (2008) anser att öppna och slutna frågor kan underlätta respondentens koncentration för att svara på frågorna, samt att sammanställningen av intervjun blir mer omfattande. Frågorna ska enligt Greasley (2008) vara i form av både beroende och oberoende. Beroende frågor har betydelse i analysen men oberoende frågor till exempel respondentens kön eller ålder har inte en stor betydelse för att analysera hans eller hennes upplevelse i familjehemmet (ibid).

Vi har tagit hänsyn till Greasleys (2008) metod när vi strukturerade våra frågor, samtidigt har vi planerat att lägga tid för att lyssna på respondenternas berättelser i en mer öppen intervju. Vi anser att den här metoden kan skapa trygghet under intervjun, vilket i sin tur kan leda till att respondenter öppnar sig för oss och ger väsentliga informationen som vi behöver för att få en bra slutdiskussion efter att vi analyserat våra intervjuer. Enligt Bryman (2011) har forskarna i kvalitativa studier mindre grupper med vissa egenskaper i sin studie jämfört med kvantitativa studier som riktar mot stora grupper, då forskaren går djupare i sin frågeformulering för att få väsentliga data (ibid). Därför är det viktigt att vi formulerar våra intervjufrågor med omsorg för att kunna komma åt den information som behövs för syftet i vår undersökning.

Vi har bestämt oss att utifrån vårt syfte och frågeställningar att använda oss av ett målinriktat urval till vår intervju. Enligt Bryman (2011) kan vi med den här strategin få hjälp att skapa en överenskommelse mellan vår frågeställning och populationsurval. Den här metoden kallas enligt Bryman (2011) för bekvämlighetsurval, där vi väljer våra respondenter utifrån deras bakgrund (ibid). Vi valde att intervjua de som har blivit familjehemplacerade på

grund av att en eller båda föräldrarna missbrukade. Urvalet var inte slumpmässigt som betyder att alla som har varit familjehemplacerade under sin barndom av vilken orsak som helst inkluderas. När vi har sammanfattat intervjuerna kommer vi att kontakta de igen så att de kan läsa och lägga till eller ta bort om det har skett något missförstånd om vad som har sagts i intervjun. Vid första intervjutillfället frågar vi även respondenterna om att vi eventuellt kan kontakta dem igen om det skulle uppkomma nya frågor när vi går igenom intervjumaterialet.

5.1.1 Provintervju

Vi har gjort en provintervju för att pröva frågornas relevans till vår frågeställning. Vi valde att spela in vår intervju. En av oss antecknade och den andre höll i intervjun. Efter vår provintervju har vi transkriberat intervjun. Sedan har vi analyserat och diskuterat om frågorna som vi använde oss av var relevanta. Efter vår analys av provintervjun kunde vi strukturera och fastställa våra intervjufrågor i den form som var mest relevant för undersökningens syfte. Genom vår provintervju så fick vi en bra erfarenhet och underlag för att göra resterande intervjuer som ingår i vår undersökning. Genom de här kunskaperna har vi nu strukturen klar för hur resterande intervjuer ska genomföras.

5.1.2 Försökspersoner

Enligt Backman (1998) ska försökspersoner beskrivas med det redan formulerade problemområdet. Han hävdar att en specifikation på hur uppsatsförfattarna kontaktat och rekryterat urvalet kan hjälpa läsaren att uppfatta urvalslogiken (ibid). Vi har efter nästan ett års planerande av vår c-uppsats kommit fram till att söka respondenter på Internet. Vi har formulerat ett meddelande och publicerat det på facebook angående uppsatsens syfte för att få frivilliga intervjudeltagare (Bilaga 2). Vi fick svar från några kvinnor som kunde tänka sig att delta i vår intervju. Vi har kontaktat intervjupersoner och förklarat syftet med vår uppsats, samt att vi beskrev valet av ämne för dem.

5.2 Berättelser

Vi valde en kvalitativ studie för att kunna samla och analysera informationen som är i form av berättelser. Respondenternas berättelser av hur dem har upplevt omhändertagandet och hur detta har påverkats deras framtida liv kan enligt Thomassen (2011) ge oss en bild av erfarenheten av situationen, men det kan också vara av bedömande karaktär. Thomassen (2011) menar att företeelser och gärningar i en berättelse kan förklara personens handlingar i olika sociala sammanhang, i vårt fall är det familjeförhållande. Hon anser att berättelser åstadkommer sociala kopplingar i relationer mellan individer (ibid).

Process är en följd av olika händelser under en viss tid enligt Bernler (1999). Han hävdar att det är nästan omöjligt att vi beskriver alla små detaljer i en processbeskrivning. Vi väljer bara signifikanta händelser, vilket innebär att välja de händelser som vi bedömer som relevanta för att ge en mer övergripande uppfattning om ämnet (ibid). För att kunna analysera våra empiriska material och sammanfläta materialet med teorier har vi studerat respondenternas berättelser under olika livstidslopp. Denna strategi enligt Bernler (1999) ger oss möjligheten att placera varje händelse i en tidsram. Han beskriver händelsen som något individen själv tycker att det har påverkats henne/honom. Det är först och främst individen

själv som har upplevt händelsen och kan bedöma om dess inverkan, men vi som studerar individen utifrån processbeskrivningen kan också bedöma effekten av upplevelserna på individen (ibid).

I vår studie vill vi lyfta fram individens berättelse om tiden då omhändertagandet skedde och hur socialsekreterarna och polisen agerade när omhändertagandet genomfördes. Vi har lagt fokus ur individens perspektiv för att få en mer korrekt bild av hur deras upplevelser och liv har präglats av att separeras från sina biologiska föräldrar. Vi har tankar om att ett omhändertagande kanske påverkar mer än vad som är synligt.

5.3 Avgränsningar

Med hänsyn till att tiden är begränsade så har vi valt att begränsa antalet intervjudeltagare i vår undersökning. Vi använder oss av kvalitativa intervjuer. Det kan vara känsligt att intervjua barn, speciellt om barnen befinner sig i ett familjehem, vi har därför bestämt oss för att intervjua vuxna som varit placerade på familjehem i sin barndom. Området är väldigt stort och det kan finnas många olika orsaker till varför barn blir omhändertagna. Vi begränsar oss till de som har varit familjehemplacerade på grund av att en eller båda föräldrarna varit alkohol- eller narkotikamissbrukare. Vissa av barnen har själva utvecklat ett eget missbruk. Det är av stort intresse att ta reda på varför vissa av de drabbade barnen själva börjar missbruka, men det kräver en mycket mer omfattande undersökning som inte ryms i den här uppsatsen.

5.4 Etiska överväganden

Etik handlar inte bara om teori och teknik enligt Henriksen och Vetlesen (2009). De anser att forskaren befinner sig i en situation där han eller hon ska kunna ha förståelse för vad som sker i den situation som de befinner sig i, samtidigt bör dem vara involverad i hela processen (ibid). Inför praktiska fall störs forskaren ibland inför etiska dilemman för sitt agerande. För att underlätta arbetet och lösa problemet ska forskaren, enligt Tännjö (2003) skapa riktiga moraliska grunder. Att tillämpa de moraliska grunderna till vårt reella fall är lösning på våra etiska dilemman (ibid).

Vi förklarar de fyra etiska huvudkraven som finns i vetenskapsrådets forskningsetiska principer (vetenskapsrådet), inför varje intervju till respondenten. Först informerar vi respondenten om vårt syfte för undersökningen. Sedan försäkrar vi henne om anonymiteten samt tystnadsplikt som vi har enligt konfidentialitetskravet. På så sätt respekterar vi respondentens integritet med hänsyn till de etiska reglerna. Med hänsyn till samtyckeskravet informerar vi respondenten att hon kan avbryta intervjun och sitt deltagande i undersökningen när hon vill. Vi informerar respondenterna om nyttjandekravet, att allt insamlat material endast får användas i forskningssyfte.

Innan vår intervju så har vi det grundläggande syftet och problemformuleringarna klara för oss, det kan kännas som lite av ett etiskt dilemma i en intervjusituation. Vi vill få fram svaren som passar bäst in med vårt syfte och frågeställningar. Den här typen av etiskt dilemma förklaras som det mest centrala frågetecknet för en socialarbetare enligt Miller och Rollnick (2010). I vissa sammanhang förekommer det olägliga påtryckningen i ett samtal även om vi framhäver att respondenten har rätt att uttrycka sig hur han eller hon vill (ibid).

Avsikten med våra intervjuer är att berika vårt empiriska material för att uppfylla uppsatsens syfte, men vi vill inte vägleda respondenten till det svar som vi vill ta fram av honom eller henne. Vi försöker att skapa en trygg miljö och vara en aktiv lyssnare under tiden intervjun pågår. Kvale och Brinkmann (2011) hävdar att intervju i ett forskningssammanhang behärskas av etiska frågor. Relationer mellan intervjuaren och respondenten är väldigt viktigt, då respondenten ska berätta om sina personliga upplevelser som eventuellt ska publiceras och offentliggöras. Den här aspekten kräver etisk hänsyn till respondentens integritet från intervjuaren (ibid).

5.5 Litteratur sökning

Enligt Backman (1998) är en uppsats en uppvisning på att författare har samlat på sig redan befintliga kunskaper genom att studera tidigare forskning. Även en datasamling enligt Backman (1998) visar om författaren har läst litteratur, artiklar och andra typer av skriftliga dokument. Ett annat skäl till en uppsats enligt honom kan vara att det är en träning på skriftligt dokumentation, granskning och analys (ibid).

Vi har sökt relevant litteratur och annat skriftligt material på olika sätt, dels genom att söka på universitetsbiblioteket, dels genom att titta på litteraturlistan i andra skriftliga dokument så som avhandlingar och olika artiklar och c-uppsatser inom samma ämnesområde för att välja litteratur som passar till vårt undersökningsområde.

Vi har kommit överens om olika nyckelbegrepp i vår uppsats och har använt oss av dessa begrepp som sökord i bibliotekets databas. Den här metoden gav oss tillgång till mycket användbar litteratur.

5.6 Den gemensamma arbetsprocessen

Vi har båda varit delaktiga under hela arbetsprocessen. Vi har arbetat tillsammans förutom i teoridelen och i delen tidigare forskning där vi delade på uppgifterna. Vi har haft arbetsveckor från 10-16. Vi har även försökt att få ett gemensamt och ett bra textspråk så att uppsatsen blir synkroniserad. Efter att vi har transkriberat intervjuerna så har vi gått igenom hela intervjumaterialet för att kunna analysera vår empiri och hitta samband mellan teori, tidigare forskning och empiri. Med hjälp av detta material så kunde vi svara på uppsatsens frågeställningar.

5.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Vi spelade in alla våra intervjuer och förde anteckningar. Efter att vi genomfört intervjuerna så skrev vi en sammanfattning av hela intervjun. För att få en bättre validitet på vårt arbete så har vi skickat sammanfattningen av intervjurens resultat till respondenterna. Vi har fått deras godkännande på sammanfattningen och kan därför säga att sammanfattning av intervjuerna som är vårt grundläggande material har en hög validitet. Dessutom hade vi öppna frågor som inte var ledande. Ledande frågor brukar tvinga respondenterna att svara på ett visst sätt. Med hänsyn till respondenternas godkännande av sammanfattningen kallar vi vårt resultat en god validitet som enligt Dalen (2008) har alla fyra formerna av validitet, nämligen trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och bekräftbarhet (ibid).

Vi har presenterat oss vid varje intervjutillfälle på likartat sätt, vilket vi anser ökar reliabiliteten. I och med att vi använder oss av intervju som en kvalitativ metod har vi inte

möjlighet att mäta undersökningen på ett kvantitativt sätt som krävs för att mäta reliabiliteten. Reliabiliteten blir i det närmaste omöjlig, att få samma resultat och värde om en intervju gjordes av en annan intervjuare med samma respondenter, interaktionen mellan två individer är vid just ett intervjutillfälle unikt, vilket innebär att interaktionen inte är replikerbar (Kristiansen, 1999).

Vad det gäller generaliserbarhet så har vi för få intervjuer för att kunna dra en slutsats att det är så för alla barn som blir omhändertagna.

6. Resultat och analys

6.1 Studiens respondenter

Vi har valt att intervjua vuxna människor som har blivit omhändertagna i sin barndom på grund av föräldrarnas omsorgssvikt på grund av missbruk. En gemensam nämnare för alla respondenterna är att de kommer från familjer där den ena eller båda föräldrarna missbrukar alkohol och/eller droger. Vi ger ett fiktivt namn till varje respondent för att lättare kunna referera till respondenten samtidigt som hennes anonymitet respekteras. Deras nuvarande ålder, ålder vid omhändertagandet, samt ålder när de lämnade familjehemmet är riktiga. De fem respondenterna är:

1. Marie, 32 år, blev omhändertagen vid 13 års ålder, lämnade familjehemmet när hon var 16 år.
2. Lisa, 26 år, blev omhändertagen vid 7 års ålder, lämnade familjehemmet när hon var 17 år.
3. Katarina, 41 år, blev omhändertagen vid 14 års ålder, lämnade familjehemmet när hon var 17 år.
4. Emma, 20 år, blev omhändertagen vid 7 års ålder, lämnade familjehemmet när hon var 10 år.
5. Sara, 27 år, blev omhändertagen när hon var två och ett halvt år, lämnade familjehemmet när hon var 18 år.

6.2 Livet innan omhändertagandet

”Det var ganska otryggt, inga rutiner över huvud taget. Och det var alltid nya människor, och det var alltid någonting man inte skulle få se.” (Emma)

6.2.1 Hos den biologiska familjen

Innan omhändertagandet har alla respondenterna bott hemma med sina biologiska familjer. Fyra av dem har syskon. Relationen mellan barnen och deras biologiska föräldrar och syskon skedde på olika sätt för respondenterna. Sara var två och ett halvt år gammal när hon blev omhändertagen, hon kommer nästan inte ihåg någonting hur det var innan placeringen. Emmas föräldrar var arbetslösa. Hon hade bra kontakt med sin mormor och tyckte att mormor alltid ställde upp för henne. Marie berättar att när hon var cirka 10 år gammal kände hon sig övergiven på något sätt, hennes lillebror blev omhändertagen och hennes storebror hade flyttat hemifrån, föräldrarna var ute och knarkade och hon var ensam hemma. Lisa har halvsyskon från mammas sida, dem är äldre än henne och de har inte bott tillsammans med Lisa. Ibland har hon kontakt med sin storebror. Emma hade väldigt svårt att vara ifrån sin

mamma, hon säger att hon har sovit i mammans säng tills hon var 15 år gammal. Emma tycker att familjelivet var väldigt bra för henne då hon alltid fick mycket uppmärksamhet och var älskad av alla i sin familj. Hon fick alltid följa med föräldrarna på deras aktiviteter och blev aldrig lämnad ensam hemma.

”Det var jätterörigt, mamma var jättesjuk, pappa var i fängelse. Mamma fick förlossningspsykos efter att hon födde min lille bror, farmor var manodepressiv. Det var en helt dysfunktionell familj. Jag hade en stödfamilj från jag var 7 år och uppåt. Det var faktiskt mycket rörligt och dysfunktionell familj. Mamma har blivit alkoholist.” (Katarina)

Innan placeringen ansåg vissa av respondenterna att en av föräldrarna var mer ansvarig än den andra för att familjen blev dysfunktionell. Vissa av respondenterna anser att den ena föräldern tog mer ansvar för familjens omsorg än den andra.

”Jag har väl tyckt mycket att det var min pappas fel, min mamma var ganska vuxen när hon började knarka, hon var 32 år. Jag var 6 år när hon började droga, men min pappa har ju alltid drogat. Så att jag skyllde väl ganska mycket på honom.” (Marie)

6.2.2 Barnens vuxenansvar

I några av familjerna så fick de äldre syskonen ta hand om sina småsyskon då föräldrarna var påverkade eller i brist av omsorg på ett eller annat sätt. Enligt Långberg och Söderlind (2007) blev syskonbanden starkare, men de banden bröts vid omhändertagandet (ibid).

Katarina fick redan vid ung ålder ta ett stort ansvar hemma då mamman och pappan oftast inte var hemma. Katarina fick som barn ta ett vuxenansvar för sin lillebror, det kunde handla om att mata, byta blöjor sitta med och natta sin lillebror samt att göra frukost.

”Jag mådde jättedålig, hade självmordstankar sedan jag var 7 år. Det fanns inget hopp, ingen tyckte om mig. Hon va så jävla dum på så många plan egentligen, hon hade alla sina starka mediciner i en låda längst ner, dem får man absolut inte äta för då kunde man dö. Då tänkte jag att det var ju smart, då kan ju jag äta upp dem så dör jag. Det som höll mig ifrån att inte göra det var ju att ingen skulle ta hand om min lillebror. Önskan var stor att inte leva, men så ville jag inte riktigt heller. Det va att inte nån skulle ta hand om min lillebror och hon skulle få hålla på att lipa för att jag hade dött.” (Katarina)

Sara har en storasyster och en storebror. Saras storebror var den som fick ta vuxenansvaret i familjen, han var cirka 12 år när Sara omhändertogs.

”Jag har fått höra att min bror fick ta väldigt mycket ansvar, han var 12 år då tror jag, laga mat och fixa, ta hand om oss och så där, medan de var aktiva i sitt missbruk.” (Sara)

6.2.3 Våld och misshandel

Våld och misshandel har förekommit i fyra av de fem ursprungsfamiljerna. Respondenterna har tydliga minnesbilder av övergrepp och misshandel som förkom i hemmet. Det fanns mycket misshandel och bråk hemma hos Marie, men hon visste inget annat, hon trodde att en familj ska se ut på detta sätt och att detta är normalt.

”Jag kommer ihåg att jag stod på gården när min mamma fick stryk o mina kompisar frågade, vad är det som händer? Det är min pappa som slår mamma. Jag trodde det var helt normalt.” (Marie)

Hos Lisa gick det ibland våldsamt till hemma. Katarina har vuxit upp i en dysfunktionell familj med våld, droger, alkohol och olika kriminella män. Mamman drogs till farliga män och umgicks med den ”undre världen” uppger Katarina. Det var mycket kriminalitet omkring henne.

”En gång så blev min mamma så svårt misshandlad av sin pojkvän att hon fick åka till akuten, socialen visste om att detta hände, jag mådde jättedåligt, jag trodde att min mamma skulle dö. En annan gång svimmade mamma i vardagsrummet och jag var tvungen att ringa till ambulansen” (Katarina)

”Det dåliga var ju våldet. Allra helst den verbala misshandeln, det var mest att jag var ful, varje dag vid flera tillfällen kunde jag få höra jag är lik min farfars systrar och att det var dem fulaste människorna jag någonsin har sett” (Katarina)

Marie var ett ensamt litet barn som försöker skydda sin bror när det blev bråk mellan föräldrarna.

”Ofta sprang ju jag ut då, mitt i natten kunde det ju vara, försökte gå emellan. Jag hatade min pappa när jag var liten. Jag har sett min mamma få jätte mycket stryk av honom.” (Marie)

Det fanns våld hemma hos Emma men hon själv blev aldrig utsatt för fysiskt våld, det var hennes pappa som misshandlade mamman, Emma var med och såg på när mamman blev misshandlad av pappan.

”Dem var som hund och katt. Dem hade skrivit sina namn på sina grejor. Dem hade ristat in sina namn på cd-skivor att det inte gick att lyssna på den. Älskar man varandra så kan man väl dela på saker.” (Emma)

Emma fick även se andra kriminella handlingar som pågick i hemmet, till exempel mammans försäljning av droger. Hennes mamma manipulerade sanningen för henne för att slippa erkänna att hon var en missbrukare och att hon höll på med kriminella handlingar.

”Jag visste inte att dem missbrukade, men jag visste att det inte stod rätt till. Jag kröp upp i soffan hos mamma och frågade varför det alltid var så mycket folk hemma hos oss. Då berättade mamma att hon hade en sjukdom, eller om det var att det var deras vänner som hade det, men jag ger dem medicin, fast den är olaglig, men jag ger dem medicin, och då tyckte jag att min mamma var en hjälte.” (Emma)

6.2.4Känslor

Respondenterna har beskrivit hemmiljön som relativt trygg, att det fanns en slags trygghet i kaoset trots att det förekom misshandel, våld och missbruk. Deras känsla av övergivenhet och ensamhet kan inte uteslutas. Lisa kände mycket utanförskap, framför allt på dagis. Hon hade ganska bra kontakt med sin pappa och tycker att pappan var pedagogisk och försökte att hitta på aktiviteter tillsammans med Lisa. De gick ofta på promenader. Lisa kommer ihåg att hon som liten kände jättemycket skuldskänslor. Lisa har alltid burit med sig felkänslan.

”Barn är så nära sina föräldrar, är det något fel på ens föräldrar så är det ju fel på en själv också.” (Lisa)

”Jag minns att mina attityder blev mer negativa, ett tag så blev jag tuff och tydde mig till dem tuffa killarna. Annars så har det varit isolering, varit på mitt rum.”(Lisa)

Innan Maries mamma börja missbruka kände hon sig trygg trots allt det som hände hemmet. När mamman började missbruka droger kände sig Marie övergiven och ensam hemma, hon stängde ofta in sina känslor, hon blev som en ”*tapetblomma*” som såg och hörde allt, men ingen såg henne i sin ensamhet.

”Först blir min lillebror placerad på nåt sådant där, va heter det? behandlingshem tror jag för barn då va, att han mådde väldigt dåligt å så där, och sen bara försvann han! Jag kommer ihåg att jag blev lämnad ensam i det här.” (Marie)

Livet innan omhändertagandet kan sammanfattas som otrygg enligt Emma. Det fanns inga rutiner över huvud taget, det var alltid nya människor i deras hem och hela tiden hände det någonting hemma som hon inte skulle se. Hon säger att hon har jätte svårt att acceptera att någon annan kommer nära hennes mamma, även om en kompis ville sitta i mammans knä så jagade hon bort kompiserna och sagt att det är min mamma. Det som inte var bra hos Emmas familj var att hennes biologiska föräldrar inte passade ihop tycker hon. Det som Emma upplever som jobbigt är att allting var så uppdelat i hemmet. Hon önskar att det var mamma, pappa och hon som en familj. Emmas mamma träffade andra killar och hennes pappa var aldrig hemma. Hon tror att hon mådde bra, men det var mycket som inte fungerade som i ett normalt liv, till exempel att dem inte hade några rutiner och att hon inte gick till skolan eller att dem flyttade jämt.

6.3 Skoltiden

I och med att våra respondenter blev omhändertagna i olika åldrar då skolgången skiljer sig i olika livstidslopp. Vissa har börjat skolan innan de har blivit omhändertagna och andra började skolan när dem var placerad i familjehemmet. Deras berättelser om skolan kan vara hemma hos biologiska eller hos familjehemsföräldrar. I skolan så var vissa av respondenterna mobbade och vissa kände utanförskap.

Lisa orkade inte med skolan då hon alltid blev mobbad. Ingen hade några förväntningar på henne, går hon igenom högstadiet så är det bra nog. Enligt respondenterna har de bytt skola flera gånger av olika orsaker, till exempel att några blev placerade i olika familjehem. Enligt Payne (2008) knyter barnen sig an till aktörer i ett system, i det här exemplet är systemet skolan, klasskamraterna och lärarna är aktörer. I varje ny skola befinner respondenten sig i ett nytt system med nya aktörer, detta skapar utanförskapskänsla hos respondenterna (ibid).

Emmas biologiska föräldrar kom inte så bra överens med varandra vilket gjorde att Emma och hennes mamma flyttade runt väldigt mycket för att pappan inte skulle hitta dem. Detta gjorde så att Emma fick byta skola ofta. Pappan lyckades alltid hitta dem och gjorde besök på Emmas skola. Hon kände mycket utanförskap på grund av att hon inte kände tillhörighet till klasskamrater i varje ny skola. Hennes frånvaro i skolan berodde även på att hon var uppe på nätterna med sin mamma, hon blev så trött att hon inte orkade gå till skolan, sammantaget innebar detta att hon inte kunde skapa anknytning till klasskamrater och lärare.

”Eftersom jag inte var i skolan så ofta så blev jag ganska ensam. Det var speciellt i ettan, jag fick gå om ettan. Mamma var den som pysslade mycket, vi målade om mopeder på nätterna i olika färger.” (Emma)

Respondenterna hade olika hanteringsstrategier i sin skolgång. Enligt Brattberg (2008) så grundläggs barnens copingförmåga redan vid ung ålder för att hantera svåra situationer. De inre copingresurserna som några av respondenterna använde sig av var undvikande strategier, vissa av respondenterna stängde av sina känslor, deras undvikande copingstrategi blev att de isolerade sig ännu mer. Vissa agerade på så sätt att visa sig tuffa, eller att bråka med andra barn och hamna i slagsmål.

”Jag har väl alltid klarat mig med nöd och näppe, jag har aldrig varit intresserad av skolan, jag har alltid varit intresserad av saker runt omkring, killar, vänner och slagsmål. När jag började högstadiet så kunde jag slåss med killar i nian, jag slogs aldrig med tjejer, det gillade jag, Jag slapp alltid undan för att jag var så liten.” (Sara)

Några av respondenterna kände utanförskap och upplevde ingen känsla av sammanhang(KASAM), vilket enligt Broberg, Almqvist och Tjus (2003) beskrivs i tre element, problemet var inte begripligt för respondenterna, dem hade svårt att hantera och anpassa sig så att det blev hanterligt i skolan, skolan blev inte ett meningsfullt forum att befinna sig i (ibid).

”När jag var 10 så kommer jag ihåg att jag var mycket ledsen och saknade mina föräldrar och så. Jag släppte skolan och började tjuvröka. Jag mobbades från första klass, jag kände hela tiden den där utanförskapskänslan, jag ställde mig själv utanför, och sånt syns ju, jag hade ju ett annorlunda namn.” (Lisa)

Respondenternas känslor är ganska identiska. Vissa känslubeskrivningar är exakt detsamma, skuld-känsla, utanförskap, ledsen, arg är några exempel på respondenternas gemensamma känslor. De här känslorna har följt med dem under hela livet.

6.4 Omhändertagandet

”Jag ville ju till varje pris vara kvar. Jag har bilderna kvar av hur gick till. Det är ett sådant minne som har hängt med hela tiden. Det var så uppblåst.”(Emma)

Respondenterna berättar om dagen då de blev omhändertagna. De här minnena har följt med under hela deras liv. Ibland är minnena lite dimmiga på grund av att de var små när omhändertagandet skedde.

Omhändertagandet har varit en traumatisk upplevelse för alla respondenterna förutom en respondent som själv begärde att bli omhändertagen. En annan respondent var två och ett halvt år vid omhändertagandet, hon kommer inte ihåg vad som hände, men hon kommer ihåg att varje gång hennes mamma besökte henne på familjehemmet ville hon inte bli separerad från sin mamma, denna beskrivning av ett barns upplevelser beskrivs i Cullbergs (2006) kristeori där individen befinner sig i en traumatisk situation. Han förklarar dessa trauman med hjälp av kristeorin, att det är ett normalt beteende för ett barn som hamnar i ett akut chocktillstånd när dem rycks ur armarna på sina föräldrar (ibid).

”Jag kan minnas lite och vid andra tillfällen då min mamma har besökt mig och så, när dem gick och andra gånger så har jag alltid blivit helt galen, dem har fått slita oss isär liksom när dem ska gå. Så det känns ju ganska traumatiskt alla dem gångerna egentligen.” (Sara)

”Jag kan tänka mig att omhändertagandet påverkade mycket, för det var ett trauma liksom och där, det formade mig mycket. Jag har hört från min pappa att jag var lite tuff innan omhändertagandet. Jag blev så introvert efter att jag blev omhändertagen.” (Lisa)

6.4.1 Barnens upplevelse av myndigheternas agerande

Barnen kände sig maktlösa inför myndigheternas oförklarliga agerande, alla respondenter säger att dem inte fick någon information om vad som sker. Polis och/eller socialsekreterare hade kommit hem och hämtade dem, medan deras föräldrar som skulle skydda dem inte fick eller kunde göra något. Detta har skapat skuld känslor hos alla respondenterna. Barnen trodde att det var deras fel och att det är fel på dem för att dem inte längre får bo kvar hemma hos sina föräldrar.

”Det har känts som det är något fel på mig att jag har blivit omhändertagen. Som liten kommer jag ihåg att jag kände jättemycket skuld känslor.” (Lisa)

”Det knackar på dörren, vi hinner inte ens öppna dörren innan dem bryter sig in, och då är det två stycken poliser, och sen tror jag att det är en socialsekreterare eller nåt, två poliserna tar och släpar iväg med mig. Jag springer ner och gömmer mig hos grannen. Dem får tag i både mig och mamma och sätter oss i varsin polisbil, det var ju väldigt hetsigt. Den grejen har ju jag tagit med mig jättemycket, det är ju väldigt hemskt sätt, dem gjorde det ju så stort. Jag visste ingenting. Så vi åkte i varsin polisbil. Jag grät jättemycket.” (Emma)

Marie kommer bara ihåg att en socialsekreterare kom hem och hämtade henne och körde iväg henne i en bil, medan hennes mamma stod där gråtande, hon förstod ingenting. Hon blir placerad hos sin faster som hon inte hade träffat sedan hon var en bebis. Det var först hos sin faster som hon får information om att hon blev omhändertagen för att hennes mamma skulle till fängelse och att hennes pappa inte är kapabel att ta hand om henne.

”Det var jättesvårt, jag blev helt förstörd. Jag blev satt i en bil bara och ivägkörd av en socialsekreterare, jag kommer ihåg vad hon heter o så där, men det var en socialsekreterare och det blev väldigt hastigt.” (Marie)

Lisa blir omhändertagen efter att dagispersonal larmat om att hon hade smutsiga kläder på sig, och att det verkar som hon inte fick tillräckligt med mat. Det fanns misstankar om att Lisa blir sexuell utnyttjad, vilket hon säger att det inte stämmer. Hon kommer ihåg att några poliser och socialsekreterare kom hem till dem för att hämta henne. Hon visste inte varför dem kom och hämtade henne, hon trodde att hon skulle till ett läger. Det är först på polisstationen som hon förstår att det är något negativ när polisen började ställa frågor om hennes föräldrar. Hon blir väldigt ledsen och förvirrad.

”Jag kommer ihåg att det ringde på dörren, det var några poliser och socialsekreterare, mina föräldrar var helt nyvakna, dem sa att jag skulle få åka med.” (Lisa)

Tre av respondenter hade syskon när dem blev omhändertagna, syskonen blev inte omhändertagna samtidigt, och dem blev inte placerade på samma familjehem. Myndigheterna tog inte hänsyn till anknytningen mellan syskonen.

”Min lillebror blev omhändertagande tre år innan mig.” (Marie)

Katarina rymmer hemifrån då hon är 14 år, hon placeras hos sin moster på egen begäran, hon har jättestora skuld känslor för att hon lämnade kvar sin lillebror hos mamman. Hon informerar de sociala myndigheterna om hur det ser ut i hemmet då hon är orolig för sin lillebror. Brodern blir aldrig placerad, han får en stödfamilj.

”Min lillebror blev jättearg på mig, han fick däremot gå till psykolog tror jag, han skulle döda mig när han fick syn på mig. Han kände sig jätteövergiven.” (Katarina)

6.4.2 Strategier för att hantera omhändertagandets trauma

Respondenterna använder sig av olika copingstrategier för att hantera det traumatiska omhändertagandet. Marie pratade inte om händelsen eller om sina känslor med någon annan utan valde att stänga känslorna inom sig, vilket är en undvikande strategi enligt copingteorin (Brattberg, 2008). Lisa blir väldigt arg vid omhändertagandet. Hon tycker att det var orättvist, hennes värld blir oberäknelig och hon tycker att det var en osannolik händelse. Hon blir väldigt ledsen och förvirrad av omhändertagandet. Katarina blev omhändertagande på egen begäran, samtidigt får hon mycket skuldkänslor för att hon lämnat sin lillebror kvar hos mamman. Emma tyckte mycket om poliser och pussade alltid polisbilar när hon var liten. Efter omhändertagande blir hon förvånad om folk säger att poliser är bra för samhället, hon tycker att folk ska veta vilka svin poliser kan vara. Hon tycker att det är jättefult sätt att omhänderta ett barn på det viset, när en sjuåring sitter och äter tårta och de bara kommer och drar i en. Dessa strategier som respondenterna uppvisar är en sammanfattning på deras känslor, samt deras försök att hantera den nya situationen.

6.5 Familjehemsplaceringen

Respondenterna har bott i familjehemmen i olika långa perioder. Vissa har varit placerade i flera olika hem. Upplevelserna har varit olika, men den gemensamma känslan var att dem alla saknade sina biologiska familjer. Utanförskap och ensamhet var några av de känslorna som respondenterna har känt under sina placeringar. De här känslorna kan inte bara knytas till familjehemmet där barnen var ensamma och inte hade jämnåriga syskon, dessa känslor förekom även när en av respondenterna var placerade på ett barnhem under ett år.

”På barnhemmet frågade de aldrig hur man mådde eller så. Man gick till skolan, kom hem, åt middag, och sen god natt.” (Emma)

I några av familjehemmen har det varit gränslöst, inget vuxenansvar har tagits för det placerade barnet.

”Jag fick röka och dricka whiskey. Min moster var 12 år äldre än mig, jag kunde gå ut hur jag ville, det fanns inga gränser.” (Katarina)

När Lisa var 10 år gammal var hon alltid ledsen och saknade sina biologiska föräldrar. Utanförskapskänslan som hon hade försvann inte, hon visade den här känslan väldigt tydligt i sin beteende, hon ställde sig själv utanför. Hon började tjuvröka vid 10 års ålder på grund av de här känslorna i sin första familjehemsplacering. Hon tycker att det har skadats hennes självkänsla att föräldrarna inte har ansträngt sig för att få henne tillbaka. Hon isolerade sig mer och mer på sin tredje familjehemsplacering. Hon tror att hon var deprimerad under den tiden. Katarina berättar att hon var ledsen på kvällarna, men hon var nog ganska rolig och blev clownen bland sina kompisar. Hon tyckte aldrig att hon var snygg och att hon skulle få en kille, hon höll sig ifrån killar, men hon hade killar som var hennes kompisar.

Emma var helt ensam, inga kompisar, det fanns inte någon granne på flera mils håll på hennes första familjehemsplacering.

Sara hade det materiellt bra, men det var inte mycket kramar och kärlek, hon fick kläder ifrån NK. Sara berättar att hon hade jättemycket ångest när hon var liten och att hon hade behövt någon att prata med. Sara var väldigt arg hatisk, upprörd och ledsen.

Respondenterna reagerade på olika sätt. Copingstrategier är deras reaktion för att hantera dessa obehagliga upplevelser. Respondenterna använde sig av olika undvikande strategier för att hantera sitt känslomässiga kaos i form av våld, utåtagerande, isolering, skolk, alkohol och droger. Dem inre copingresurserna så som självkänsla och självbild blev sargade ifrån tidig ålder då ett barns grundläggande behov inte tillfredstälts, så som kärlek, närhet, intimitet, sunda gränssättningar, uppmärksamhet, beröm och tillhörighet (Brattberg, 2008). Ibland kunde respondenterna känna sig trygga med familjehemsplaceringen.

”Så det är väldigt svårt, det blir väldigt dubbelt. Det är inte bra, men det är bättre än att stanna hos dem. Jag kan ändå känna det idag, att även om min uppväxt inte har varit bra, så vet jag att den har varit betydligt bättre än om jag hade vart med mina knarkande riktiga föräldrar.” (Sara)

Syskonen blev inte placerade i samma familjehem, endast Sara och hennes syster placeras i samma fosterhemsfamilj medan brodern placeras hos mormodern. Genom att avbryta anknytningen mellan syskon har placeringarna skapat olika känslor hos de separerade syskonen.

Marie blir placerad hos sin faster tre år efter att hennes lillebror blir omhändertagen. Marie hade inte träffat sin faster sedan hon var en bebis. Hon börjar röka hasch och dricka alkohol redan vid 12 års ålder, hon fortsatte med det även när hon var familjehemsplacerad. I familjehemmet börjar Marie även att använda Amfetamin.

Lisa var familjehemplacerade i tre olika familjehem under 10 år. Lisa bodde i sitt första familjehem i sex år. Hon hade en jämnårig fostersyster i sitt första familjehem. Hennes andra hem var hos sin faster som var mindre sträng än de första fosterföräldrarna, vilket gjorde att hon fick utrymme att visa sin vanliga tonårsrevolt. Den tredje placeringen var hos hennes storasyster, vilket skapade mycket förhoppningar hos Lisa att få en kontakt med sin familj. Efter ett tag det visade sig att det inte var så bra som hon hade tänkt sig, hennes syster försökte att hjälpa henne men viste kanske inte hur hon skulle göra. Vid 17 års ålder flyttar Lisa till ett tonårshem och hon tycker att det var väldigt bra i det här hemmet. Efter ett år får hon en egen lägenhet.

Katarina bodde cirka 4 år hos sin moster där hon ibland arbetade i en verksamhet som mostern ägde. I familjehemmet fanns det inga gränser, skolgången och livet runt henne blev ganska rörigt, hon fick röka, dricka alkohol och behandlades som en vuxen, mostern blev som en väninna för henne. Hon börjar röka hasch när hon bodde hos sin moster. Hon lämnar familjehemmet när hon är 17-18 år och påbörjar studier vid en folkhögsskola i en mindre stad i Sverige. Hon besökte familjehemmet någon helg ibland då hon studerade.

Emma blir placerad i olika familjehem och barnhem. Under det första året blir hon placerad hos ett kristet äldre par som bodde på landet. Efter ett år flyttas hon till barnhem. Emma flyttar efter ett år hem till sin morfar. Hon hade aldrig någon relation med sin morfar.

Sara och hennes syster blev mottagna av en fosterfamilj som inte kunde få egna barn. Sara har fått höra att anledningen till omhändertagandet var att mamman erkände för de sociala myndigheterna att hon inte längre klarar av sin situation med barn och missbruk. Sara började sniffa bensin när hon var 10 år, röka ciggarett när hon var 11 och hon började dricka alkohol när hon var 12 år.

”Jag hade en båt som jag åkte ut med till en holme, eller så kunde jag bara köra ut mitt på havet och stänga av motorn och ligga där o sniffa och bli helt väck.” (Sara)

6.5.1 Övergrepp och misshandel i familjehemmet

Myndigheterna placerar barnen i olika familjehem utan att ta hänsyn till barnens kultur, bakgrund eller sedvanor. I de flesta fall så stämmer inte den nya familjen överens med den bilden som barnen hade från sin egen familj. I vissa av familjehemmen var det en sträng och strukturerad uppfostran.

”Jag har bott själv ute på landet hos ett äldre par och få berättat godnatt böner när man inte har hört en enda bön i hela sitt liv.” (Emma)

Respondenterna uppger att de känslomässigt inte mår bra på sina placeringar, det förekom både fysisk, psykisk och verbal misshandel på flertalet av placeringarna.

”Jag misstänker att min storasyster har råkat ut för något med fosterpappan, hon tycker att han är äcklig o så och att hon hatar honom, men vi har aldrig pratat om det har hänt henne något.” (Sara)

Sara var alltid arg för att hon aldrig fick något svar när hon ställde en fråga som hon inte förstod. Hon fick aldrig något förklarat för sig, fostermamman sa ofta att, ”nu pratar vi inte mer om det” eller att ”det är så”. Det blev en väldigt stor frustration hos Sara, hon gav sig aldrig och det blev alltid bråk med fostermamman, Sara tyckte att hon hade rätt till att få svar på de frågor hon ställde. Hon vet inte varför hon var ledsen, hon tror det handlar mycket om frustrationen, hon fick inte ha sina känslor, det var inte mycket kärlek, Sara undrade ibland varför hon var där.

”Fostermamman gapade och skrek jämt, hon hade ett jättestarkt kontrollbehov. Hon kunde använda fysiskt våld, hon blev helt galen när hon fick egna barn. Jag fick aldrig slag o så, men hon kunde strypa mig o så i badrummet när jag inte lyssnade.” (Sara)

Ibland kan familjehemsföräldrarna bli orättvisa speciellt när dem har egna barn. Emma har varit placerad hos sin morfar i ett år och har upplevt en hel del orättvisor.

”Morfar har ju en annan dotter som är tre år äldre än mig. Hon fick chips och så, till mig sa dem att jag nog inte skulle äta det, det fanns risk att jag skulle bli lite rultig om magen sa dem.” (Emma)

När Saras familjehemsföräldrar får egna barn ändras omständigheterna i familjehemmet. Fostermamman skrek och gapade oftast, Sara tydde sig mest till fosterpappan innan de hade fått egna barn, sedan blev kontakten med fosterpappan mindre och mindre för henne. Det förkom våld i hemmet, systrarna talade mycket om hur dem hatade deras fostermamma. Sara berättar att fostermamman blev helt galen när hon fick egna barn. Systrarna fick mer och mer göra efter att fosterföräldrarna fick egna barn.

”Då blev vi mest, va ska man säga! pigor, städade och tvättade o så där” (Sara)

Kontakten med biologiska föräldrar, släkt och vänner bestäms ibland av familjehemsföräldrarna, vilket i vissa fall kan upplevas som ett övergrepp mot barnens rätt till att ha kontakt med sina nära och kära.

”Jag skrev ett kort till min mormor att jag saknade dem och längtade efter dem, och om dem inte kunde komma och hämta mig, när min fostermor såg vad jag hade skrivit så fick jag inte skicka det. Jag tänkte då att det var dumt av mig, så kan jag ju inte skriva.” (Sara)

6.5.2 Kontakt med den biologiska familjen

Respondenterna har haft lite eller ingen kontakt alls med sina biologiska familjer under tiden de var familjehemsplacerade. De beskriver saknaden efter syskon och föräldrar, att dem skuldsätter sig för de separationer som skett. Schofield och Ward (2011) hävdar att det är livsviktig för ett barn som är familjehemsplacerad att ha kontakt med sina biologiska föräldrar, speciellt om barnen är placerade under en längre tid i familjehemmet (ibid).

Eftersom syskonen inte har blivit omhändertagna samtidigt och inte placerats i samma familjehem, det fanns alltid funderingar hos dem om varför jag och inte mina syskon placerades tillsammans. Anknytningarna har blivit avklippta vilket har skapat tankar av skuld känslor, ångest, ensamhet, övergivenhet och situationen blev ännu mer osannolik för dem i det nya systemet. Innan placeringen var de med sina biologiska familjer, detta är enligt Payne (2008) ett system, placeringen gör att barnen plötsligt befinner i ett helt nytt system, med nya aktörer och nya regler som är främmande för dem. Interaktionen mellan barn och aktörer i de gamla och nya systemen skapar förvirrande känslor för barnen (ibid). Enligt Blumer (1969) varje individ hittar sin egen mening av verkligheten och skapar samspel med andra aktörer i ett system (ibid). Barnen tappar sin uppfattning av samspelet, när hon ska ha samspel med okända människor istället för att ha det med sina biologiska föräldrar.

Marie hade ingen kontakt med sina föräldrar under tiden hon var familjehemsplacerad. Hon var så arg på sin pappa och skyllde allt på honom, det var först i vuxenålder som hon börjar prata med sin pappa igen. Efter att hon själv utvecklar eget missbruk får hon mer förståelse för pappans beteende.

”Jag bröt kontakten, jag hatade min pappa när jag var liten. Ända fram tills jag själv fick barn, när jag var 18.” (Marie)

Kontakten med biologiska föräldrarna var för det mesta via telefon, dem hälsade sällan på uppger Lisa.

Under tiden Katarina var placerad av myndigheterna så har hon inte haft någon kontakt med sina föräldrar eller sin lillebror. Katarina tar kontakt med sin bror efter att hon lämnat familjehemmet. Katarina säger att det fanns tydliga regler för hur det ska gå till när barn ska träffa sina föräldrar, missar man med en halvtimme så kan mamman/pappan och barnet få vänta i två veckor innan dem får träffas igen.

Emma träffade inte sina biologiska föräldrar under tiden hon var familjehemsplacerad. Efter familjehemsplaceringen har Emma bra kontakt med sin pappa som nu har varit drogfri i fem år.

Sara hade få besök av mamman och pappan under tiden i familjehemmet, det hände att pappan kom full och påtänd och bankade på dörren och skrek att han ville ha sina barn. Barnen hörde detta, men fosterföräldrarna pratade aldrig om det. Hon hade aldrig kontakt med sin bror under sin tid i familjehemmet.

”Jag har precis fått kontakt med min bror, vi ska träffas o fika o så, det är 14 år sedan vi träffades, vi träffades på mormors begravning.” (Sara)

6.5.3 Kontakt med myndigheterna

Respondenterna uppger att kontakten med myndigheterna har varit bristfällig under den tiden dem var placerade på familjehemmen. Förutom Lisa så har barnen inte haft tillgång till barn och ungdomspsykiatri (BUP) under vistelsen i familjehemmet. Lisa hade kontakt med BUP några gånger, hon ångrar idag att hon inte fortsatte med det när hon var placerad. Lisa hade regelbunden kontakt med två socialsekreterare.

”Den ena var inte så bra, mina föräldrar pratade negativt om henne. Men den andra var bra, hon kunde jag prata med hur jag mådde.” (Lisa)

Marie hade inte någon kontakt med BUP eller någon socialsekreterare under sin placering. Hon blir rekommenderad att ta kontakt med skolkurator, vilket hon inte gör vid den tiden. Någon annan professionell hjälp såsom psykolog eller liknande blir hon aldrig erbjuden. Hon blir en utåtagerande tuff tjej istället.

Det förkom nästan ingen myndighetskontakt för Katarinas del, hon fick aldrig någon förfrågan från myndigheterna om hon behövde någon att prata med.

Emma uppger att hon under sina placeringar haft väldigt liten kontakt med myndigheterna.

”Ja det hade jag ju, inte ofta. Dem kom till morfar en gång då vi åkte till en park o pratade, jag kommer inte ihåg vad dem sa.” (Emma)

Sara fick aldrig några erbjudande om individuella samtal med socialsekreterare eller någon psykolog.

”Jag hade inte kontakt med dem, mina fosterföräldrar hade ju det, dem var ju på besök, jag vet inte om det var en gång om året i fosterhemmet.” (Sara)

6.6 Livet efter familjehemsplaceringen

I helhet så uppger respondenterna att dem har ett bra liv idag trots allt som de har upplevt. Alla är nyktra och drogfria idag, vissa har studerat och är utbildade, några av de har ett arbete och andra söker arbete. Lisa är ganska nöjd med sitt nuvarande liv, förutom arbetslösheten. Hon har slutat skolan och vill gärna plugga på universitet.

”Jag har haft samma arbete i 7 år, jag har min dotter, förstahandskontrakt på en lägenhet. Jag har även en pojkvän. Jag kan tycka att dem här vanliga sakerna är jättestort, jag fungerar bland andra människor.” (Katarina)

Marie hade kämpiga år men hon är nöjd med sitt liv. Hon har varit nykter i nästan tre år när vi intervjuade henne. Efter tre års familjehemsplacering flyttar Emma hem till sin mamma som efter behandlingen har blivit ”*frisk*”.

6.6.1 Familjehemmets påverkan i vuxenlivet

Respondenterna uppger att deras livsbakgrund har satt sina spår, och att de har upplevelser som inte går att suddas ut. De uppger att det finns en hel del att bearbeta ifrån deras barndom och de upplevelser som de fick med sig ifrån omhändertagandet och familjehemmen.

Respondenterna har inte träffat sina familjehemsföräldrar så mycket efter placeringen, vissa av respondenterna har ingen kontakt alls med familjehemsföräldrarna. Barnen har inte lyckats skapa en sund anknytning till familjehemsföräldrarna. Lisa uppger att fosterföräldrarna aldrig hörde av sig, hon träffade de på en begravning för 10 år sen.

”Det kändes jätte läskigt att åka till den hålan igen och träffa dem. Det blev ett förlåtande här, jag hade ju varit bitter på dem länge.” (Lisa)

Vissa av respondenterna tycker att tiden som de har varit hos en annan familj har påverkat dem mest. Respondenterna har haft svårt att anpassa sig till den nya miljön, på grund av brist på information när dem blev omhändertagna. Då visste de inte varför de togs ifrån deras biologiska familj och fick flytta till en främmande miljö med främmande människor.

”Tiden hos en annan familj har påverkat mig mest, att jag drogs ifrån så från mina föräldrar, att jag inte har fått träffa dem, att jag inte har vetat varför, att inte haft någon att prata med.” (Emma)

Marie får information i familjehemmet att hennes mamma sitter i fängelse och hennes pappa är inte kapabel att ta hand om henne. Informationen påverkar Marie ganska hårt, hon blir förvirrad och väljer att stänga in sina känslor vilket finns fortfarande kvar hos henne.

Våra respondenter uppger att dem inte har haft den tilltron som hade behövts för deras välbefinnande. Deras känsla av utanförskap i familjehemmet skadade deras känsla av sammanhang, detta bekräftas även i Claezons (1996) forskningsresultat, där hon uppger att ett barn som har tilltro till sina fosterföräldrar klarar sig i livet bäst (ibid).

6.6.2 Återhämtning

Claezon (1996) hävdar att ett bra skyddsnät och sunda skyddsfaktorer är viktigt för barnens återhämtning (ibid). Enligt copingsprocessen skapar individen nya vägar för att återhämta sig efter obehagliga upplevelser (Brattberg, 2008). Våra respondenter har hittat nya vägar till ett nytt liv, riskfaktorerna är i dag minimala tack vare det nya skyddsnät som finns runt omkring de idag.

”Jag har lägenhet, mycket vänner. Sunda människor omkring mig. Jag har gått två år på gymnasiet, hoppade av, läste in resten på folkhögskola. Jag vill gärna plugga på universitet. Jag vill utbilda mig, arbeta och ha ett vanligt liv.” (Lisa)

”Jag går på eftervård en gång i veckan, sen går jag på möten enligt 12 stegs filosofin, jag lever tillsammans med min pojkvän, jag har det bra, jag är lycklig.” (Sara)

Marie har bra kontakt med sina barn, men önskar att barnen kunde placerats på samma familjehem så att deras syskonanknytning kunde bevarats. Hon träffar sina barn en gång per månad och det är den enda kontakt som hennes barn har med varandra. Marie kämpar och processar med myndigheterna för att få tillbaka sina barn.

Lisa har många vänner, kontakt med sin familj har hon via telefon.

Lisa tycker att hon börjat missbruka på grund av utanförskap och mobbning när hon var 16-17 år. Hon trodde att hon inte hade samma förmåga och förutsättningar för att lyckas i livet som andra människor. Med hjälp av 12-stegsprogrammet, har Lisa lyckats att bekämpa sitt missbruk och nu väntar hon på att få ett arbete.

Katarina har nu 10 års nykterhet, hon har inte tagit några piller eller någon ting. Hon och hennes dotter har en bra relation, hon har skaffat en sambo.

”Det är jättetrasig, att jag blev så felinlärd i hela min barndom, jag arbetar med mig själv, det är jättemycket jobb för att få ihop det här, hade jag haft en annan grund så hade det varit lättare. Jag tror aldrig att det kommer att bli helt, men jag tror att det kommer att finnas plåster på det. Om jag säger att du är som en bil, den kommer aldrig att vara splirrans ny och helt glänsande, men den kommer att rulla. Jag kan laga däcken, putsa lacken, men den kommer aldrig att bli en Ferrari” (Katarina)

Emma är färdigutbildad barnsköterska och undersköterska, och har en pojkvän. Hon har bra kontakt med sin pappa som nu har varit drogfri i fem år

Sara har idag ett bra liv och bra vänner. Hon har varit nykter och drogfri över ett år, hon har en pojkvän och känner sig lycklig. Hon har valt att inte ha någon kontakt med mamman då hon fortfarande är aktiv i sitt missbruk, det är 14 år sedan hon träffade sin bror, men dem ska nu träffas och ta en fika. Sara har en bra kontakt med pappan som nu är nykter och drogfri sedan 8-10 år.

6.6.3 Upplevelserna upprepas

Två av respondenternas egna barn har blivit omhändertagna. Deras egen historia upprepas genom att deras egna barn också omhändertas på ett liknande sätt. Vi har valt att ta med respondenternas barns omhändertagande i detta avsnitt. Marie började missbruka droger när dottern var cirka ett år, och höll upp när hennes son föddes för att sen återgå till missbruket igen. Hon var rädd att få sina barn omhändertagna, hon gömde sig bakom sin mans missbruk, fokus var på honom ganska länge fram till 2007 då Maries pappa dog. En dag när Marie skulle hämta sin dotter i skolan så hade polis och de sociala myndigheterna redan varit där och hämtat hennes dotter, dottern blir omhändertagen och placeras i ett barnhem.

”Jag bara skrek rakt ut. Jag missbrukade ännu mer. Det var det värsta jag varit med om.” (Marie)

Maries son får bo kvar hemma, dottern får skuld känslor och tror att det är hon som har gjort fel. Marie undrar varför ett barn blir omhändertaget och inte det andra barnet. När Marie själv var 10 år blev hennes lillebror omhändertagen, historien upprepas genom att hennes dotter blir omhändertagen och hennes son får bo kvar. Efter en tid så blir även hennes son omhändertagen.

”Dem gjorde likadant med min son, jag var på länsrätten på måndagen, på onsdagen så kommer dem på morgon, jag hade fem minuter på mig att packa väskan.” (Marie)

Katarina var jätterädd att hennes dotter skulle bli omhändertagen. Hon tyckte att socialsekreterarna var hennes fiender och att dem var de sista människor som hon skulle prata med om sina problem. Katarina och hennes dotter blir under en period i stort behov av hjälp då Katarinas missbruk accelererar och de hamnar på gatan. Katarina vänder sig till sociala myndigheterna och ber om hjälp, hon anser att det inte är en bra miljö för hennes dotter att vara i. Katarina får veta att den enda hjälp som hon kommer att få är att sociala myndigheterna kommer att omhänderta hennes dotter. Hon hade även ansökt om jourboende för att hon var rädd att hennes man skulle slå ihjäl dem, hon fick ingen hjälp med jourboendet. Katarinas dotter blev omhändertagen när hon var sju år. Polis och socialsekreteraren kommer då hem och omhändertar hennes dotter.

”Jag kände att hon inte kunde ha det så, och då sa dem att dem skulle ta min dotter, då sa jag att jag bara skojade.” (Katarina)

Katarinas upplevelse när de omhändertar hennes dotter är fruktansvärd, hon uppger att det kändes som de tog hela hennes kropp och slet sönder den. Katarina berättar att hon blev förbjuden att kontakta sin dotter, dottern skulle acklimatisera sig med den nya familjen. Socialsekreteraren hotar Katarina, om hon tar kontakt med sin dotter så kommer de att byta namn på hennes dotter och att hon aldrig mer skulle få tillbaka sin dotter.

”Socialsekreteraren sa att om hennes dotter åt godis så skulle gud se henne. Dottern fick äta godis i garderoben så att gud inte skulle se henne äta godiset.” (Katarina)

6.7 Respondenternas tankar om myndigheternas agerande

”Jag tycker att ett barn som blir placerad på ett sådant sätt ska få samtal och veta varför det blir så, inte bara slita så. Det är inte humant liksom, att inte kunna få säga hej då.” (Marie)

Den första kontakten med myndigheterna var den mest obehagliga upplevelsen enligt respondenterna. Vi har frågat respondenterna hur de önskade att ett omhändertagande skulle se ut i framtiden utifrån deras egna erfarenheter. Vad anser respondenterna att socialsekreteraren bör göra vid omhändertagandet och under hela deras placering på familjehemmet. Här redovisar vi vad våra respondenter önskar att socialarbetaren bör göra med hänsyn till barnens bästa. Respondenterna berättar att socialsekreteraren och även polisen kom och hämtade dem utan någon som helst förklaring, detta har skapat skuld känslor hos dem. Respondenterna trodde att det var deras fel, eftersom det var hon som fick lämna sitt hem och inte någon annan. Respondenterna hade en önskan om att det hade funnits någon form av förklaring.

”Man skulle få prata med socialtjänst eller den här tanten som hämtade mig. Att man pratar ihop med min mamma och kanske ett möte för att få veta och så. Att man kan sitta lite och prata. Inte bara komma så. Visst! visste jag att min mamma knarkade, men inte så. Att jag hade blivit förberedd. Jag menar inte flera dagar, men att man blir förberedd. Jag kommer ihåg att min mamma började gråta, och det gjorde jag också. Att jag hade en chans, att min mamma hade fått ett ultimatum.” (Marie)

Lisa önskar att hon hade fått lite information om vad som hände och varför hon skulle flytta till ett annat hem. Lisa känner sig som ”*ett offer för livet*”, hon tycker att det som påverkade henne mest var att andra människor bestämde över hennes liv och var hon ska vara. Lisa kände att det var något fel på henne på grund av att hon blev omhändertagen. Lisa visste inte varför dem kom och hämtade henne, hon trodde att hon skulle till ett läger. Efter omhändertagandet så har världen blivit oberäkneligt och osannolikt för Lisa.

Respondenterna önskar att de i den nya situationen hade haft en utomstående professionell att tala med om vad som pågick i familjehemmet. En professionell kontakt hade kunnat hjälpa de att få en känsla av sammanhang (KASAM), vilket är en viktig del för barns självkänsla och självförtroende i deras utveckling (Antonovsky, 2005). Respondenterna berättar att det ibland dök upp en socialsekreterare när dem var i familjehemmet.

”Jag har aldrig berättat för sociala hur det gick till på fosterhemmet, jag vill inte göra mina föräldrar något illa, uppföljning av sociala myndigheterna är katastrof, inget barn skulle våga tala om hur det är när fosterföräldrarna är med.” (Sara)

”När jag försökte förklara så var det ingen som fattade något, då skrattade bara mina fosterföräldrar, jag kunde inte andas, jag fick panik och bara typ snurra ihop.” (Sara)

Respondenterna säger att det hade varit bra om deras föräldrar hade fått hjälp så kanske deras situation hade blivit annorlunda, att de kanske hade sluppit allt lidande som blev med att de omhändertogs.

”Om mamma hade fått hjälp med sitt missbruk så hade i kanske jag o min lillebror blivit så trasiga. Jag hade inte blivit så trasig att dem hade behövt ta hand om min dotter, dem hade besparat henne jättemycket. Det var kriminalvården som bröt det där, min dotter hade inte hunnit bli så trasig, hon var bara 9 år.” (Katarina)

Emma önskar att omhändertagande hade skett på något annat sätt och att hon hade haft lite information om händelsen.

”Att jag drogs ifrån mina föräldrar, att jag inte har fått träffa dem, att jag inte har vetat varför, att inte haft någon att prata med, att jag har bott själv ute på landet hos ett äldre par och få berättat godnatt böner när man inte har hört en enda bön i hela sitt liv.” (Emma)

Dessutom önskar Emma att hon hade fått vara på samma familjehem, och att familjen hade haft jämnåriga barn. Hon tycker att socialen agerade ganska sent, att de kanske borde ha gjort ett omhändertagande tidigare. Emma tycker att andra inblandade myndigheter som till exempel skolan borde ha märkt att det är något som inte stämmer i hennes liv.

”De i skolan borde ju märkt det innan, eller de på dagis. Eller typ kollat på mamma eller pappa, va fan! Jag vet inte om de inte upptäckte eller om de inte vågade.” (Emma)

Sara tycker att om det inte är en akut situation så borde barnen och familjehemsföräldrarna få träffas några gånger innan placeringen sker, på så sätt blir det mer naturligt anser hon. Vid akuta fall anser Sara att socialsekreteraren kan hämta barnen, men att barnen skulle få tillgång till samtal med en som är professionell. I det här samtalet kan de fråga barnen hur han/hon känner och tänker.

”Jag kan ändå känna det idag att även om min uppväxt inte har varit bra, så vet jag att den har varit betydligt bättre än om jag hade vart med mina knarkande riktiga föräldrar” (Sara)

Ett annat önskemål om hur myndigheterna skulle agera var att syskon placerades på samma familjehem. Det var en stor sorg för barnen att inte få vara tillsammans med sina syskon i familjehemmet, konsekvensen av att de inte fick vara tillsammans med sina syskon blev att anknytningen bröts för dem.

”Det är bra att syskon blir placerade i samma familj, inte isärtagna. Mina barn är inte på samma hem. De har förlorat kontakt med varandra, dem hade tajt kontakt förut. Det är två och ett halvt år mellan dem.” (Marie)

När ett barn blir separerat från sina syskon eller vid ett omhändertagande så bryts syskonbandet, vilket kan skada barnens emotionella kontakt med sina syskon.

”Min lillebror blev jättearg på mig, han fick däremot gå till psykolog tror jag, han skulle döda mig när han fick syn på mig. Han kände sig jätteövgiven.” (Katarina)

6.8 Analys

Respondenterna beskriver hemförhållanden i den biologiska familjen med upplevelserna av missbruk, våld, och misshandel som förekom i hemmen, de trodde att missbruk och misshandel förekom i alla familjer. Detta kan förklaras enligt anknytningsteorin som en emotionellt och ibland även oförklarligt band mellan barn och den biologiska familjen. Barnen undviker föräldrarnas omsorgssvikt genom att se allt det onormala som händer hemma som normalt, Enligt Blumer (1969) skapar individen ur ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv mening av verkligheten utifrån sin egen tolkning (ibid).

De respondenter som har syskon fick redan i tidig ålder ta ett stort ansvar för sina syskon då deras biologiska föräldrar missbrukade eller på något annat sätt brister i sitt föräldraansvar. Respondenterna utvecklar i tidig ålder en känslufokuserad copingstrategi hos sina biologiska familjer för att hantera hemsituationen (Brattberg, 2008). Syskon tar hand om varandra och försöker skydda varandra när våld och misshandel förekommer i hemmet. En del av barnen blir introverta och isolerar sig som ett resultat av föräldrarnas omsorgssvikt.

Enligt intersubjektivitetsteorin knyter sig barn an till sina föräldrar i en kontinuerlig anknytningsprocess (Havnesköld & Risholm Mothander, 2009). Respondenterna har upplevt separation från sina biologiska föräldrar och syskon i tidig ålder. Vissa av respondenterna sa att de ville stanna hos sina biologiska familjer. Vid omhändertagandet bryts deras familjeanknytning och barnen placeras i en annan familj eller i en institution som de ska anpassa sig till. Cullberg(2006) beskriver individens agerande vid traumatiska upplevelser i olika faser där chock och reaktionsfasen är den mest akuta. Våra respondenter hamnade i chocktillstånd när de omhändertogs utan att få någon som helst förklaring och dem reagerade på olika sätt, till exempel att försöka rymma från polisen genom att springa till grannen, skrika och gråta eller att bli tyst och stänga in sina känslor. Deras upplevelse av omhändertagandet är att polis och socialsekreterare tar dem ifrån deras familj, och att föräldrarna inte gör något för att skydda dem, detta stämmer inte överens med den bilden som ett barn har av en förälder. Barnen har stor anknytning till sina föräldrar och i den här situationen förväntar barnen sig att föräldrarna ska skydda dem ifrån polisen och andra okända människor, men föräldrarna bara stod där och grät. För ett barn blir ett sådant oförklarligt beteende en traumatisk upplevelse. Den här obesvarade frågan har respondenternas burit i sitt hjärta under hela deras liv, att varför hjälpte inte mina föräldrar mig, vilket skapade skuld känslor hos vissa av respondenterna.

Syskonen placeras i olika familjehem vilket skadar deras anknytning ännu mer. Respondenterna säger att dem har saknat sina föräldrar och syskon under tiden de var familjehemsplacerade. Payne (2008) förklarar en familj som ett system, där familjemedlemmar är aktörer i systemet. Aktörerna har ett förhållande med varandra inom systemet, de tar och ger energi till varandra (ibid). Enligt symbolisk interaktionism ändras samspelet mellan aktörerna när individerna befinner sig i en ny grupp (Blumer, 1969). Det är föga facilt för ett barn att direkt hitta sin roll i en ny placering. Vissa av respondenter har flyttats flera gånger från ett familjehem till ett annat. Ibland flyttade de till barnhem eller flickhem. Varje ny placering kräver nya anpassningar och nya samspel. Respondenternas samspel med den nya familjen fungerar inte då det är svårt att knyta an på grund av det är okända människor i en ny miljö.

När barnen blev omhändertagna hann de bara att gråta i bilen medan de kördes bort från sina biologiska familjer. Reaktionsfasen fortsätter för respondenterna i familjehemmet i form

av isolering, aggressivitet oro och så vidare. De placeras hos en annan familj innan de får svar på sin fråga varför de måste åka ifrån sin biologiska familj. Enligt Cullberg (2006) behöver omhändertagna barn professionell hjälp i form av kristerapi för att kunna hantera den chock som blir vid ett omhändertagande (ibid). Respondenterna kände inte tillhörighet i familjehemmen, en del av dem visste inte varför dem var där, känslan av sammanhang (KASAM) som dem hade innan placeringen försvann och skadade deras känslomässiga trygghet (Antonovsky, 2005). Denna otrygghet förstärks när kontakten mellan de placerade barnen och den biologiska familjen inte fungerade som barnen förväntade sig. Tillitsbrist är en faktor som fanns med i kontakten med den biologiska familjen. Föräldrarna hade lovat att besöka dem, de hörde av sig ibland eller så kom de inte alls. Enligt Schofield och Ward (2011) forskning är det viktigt för barnen att behålla kontakten med sina biologiska föräldrar under placeringen (ibid). Enligt Brattberg (2008) så inträffar det sammanbrott när det krävs mer av individen än den kan härbergöra, vilken i sin tur medför att respondenterna i det här fallet tappar sin trygghetsbas och använder sig av strategier för att kunna hantera sina känslor (ibid). Bearbetningsfasen kräver en trygg miljö för att kunna bearbeta den chock som blir efter ett trauma (Cullberg, 2006). Bristen av kontakt med den biologiska familjen under tiden när barnen bor hos en annan familj skapar otrygghetskänsla för barnen, vilket i sin tur kan försämra barnens bearbetningsstrategier. Vissa av våra respondenter har valt att använda alkohol och/eller droger i tidig ålder som en bearbetningsstrategi.

Våra respondenter har inte fått professionell hjälp i form av samtal eller terapi, respondenterna har inte heller fått den trygghet och uppfostran från familjehemsföräldrarna som ett barn behöver för att utvecklas och mogna. I familjehemmet utvecklade barnen nya strategier för att anpassa sig till den nya familjen, de bearbetar sina problem och känslor med hjälp av olika copingstrategier, ibland kan ett barn som inte får ett vuxenstöd välja fel strategi. Enligt Cullberg (2006) använder individen olika strategier för att undvika eller hantera de oönskade situationer som individen befinner sig i. Om individen saknar hanteringsförmåga, kan han/hon använda sig av en lösning som kan ha ännu sämre effekt (ibid). Fyra av fem av respondenter använder sig av alkohol och/eller droger, vilket enligt Brattberg (2008) är en undvikandestrategi när individen känner sig otrygg i en situation (ibid). Respondenterna visade olika typer av beteenden som exempelvis aggressivitet och utanförskap, vissa av respondenter blir utåtagerande, en del isolerar sig medan andra blir tuffa.

Upplevelsorna av den fysiska och psykiska misshandeln upprepades även i familjehemmet. Enligt några av respondenter har livet i familjehemmet påverkat dem mest, deras obearbetade traumatiska upplevelser i form av separation från föräldrar och syskon, och att förlora känslan av sammanhang (KASAM) i familjehemmet, har skapat otrygga känslor i deras liv. Respondenterna anser att de har mycket bearbetning kvar för att hantera vuxenlivet efter alla dessa upplevelser.

Skyddsfaktorerna är enligt Claezon (1996) grundläggande för ett barns återhämtning. Det är viktigt att myndigheterna har kontakt med de placerade barnen (ibid). En socialsekreterare kan vara ett betydelsefullt stöd för barnen som är placerade, att de får utrymme och tillfälle att prata om deras känslor och hur deras livssituation ser ut. Höjer (2007) anser att myndigheterna ska ha regelbunden kontakt med barn som blir omhändertagna (ibid). Även andra typer av professionell kontakt med psykolog, kurator eller liknande stöd saknas i våra respondenters uppväxt i familjehemmen. Respondenterna fick aldrig någon information av socialsekreterare eller någon annan professionell person varför dem blev omhändertagna. Familjehemsföräldrarna informerade barnen att anledningen till omhändertagandet är att deras föräldrar inte är kapabla att ta hand om dem. Att få information på det här sättet kan skada barnens anknytning till familjehemsföräldrarna, det är av stor vikt för barnens bästa att

anknytningen till det nya hemmet sker på ett kärleksfullt sätt eftersom barnen redan har förlorat sin anknytning med sina biologiska föräldrar. När anknytningen inte blir sund så fungerar inte samspelet mellan barn och familjehemsföräldrarna.

Våra respondenter omhändertas ifrån sina biologiska föräldrar på grund av föräldrarnas omsorgssvikt, men de hamnar i en ny riskmiljö med nya riskfaktorer. Ur ett barns perspektiv brister myndigheterna genom att inte ha en uppföljning av omhändertagandeprocessen samt barnens upplevelser och behov i familjehemmet. Socialsekreterarna har aldrig frågat hur dem mår eller om dem trivs i familjehemmet uppger respondenterna. Psykisk, fysisk och verbal misshandel var en del riskfaktor som fanns med i barnens upplevelser i den biologiska familjen, de omhändertagna barnen utsattes även för detta i familjehemmet som skulle verka som en trygghetszon. Enligt Claezon (2004) så hämmas placerade barns återhämtningsförmåga om de placeras i en ny riskmiljö (ibid).

Nyorienteringsfasen och återhämtningen började först efter att respondenterna flyttade ifrån familjehemmet. Enligt Cullberg (2006) kan individen i vissa fall fastna i reaktionsfasen (ibid). Respondenterna har inte fått möjlighet att bearbeta sina känslor och upplevelser på ett sunt sätt. I och med att respondenterna inte har haft kontakt med en psykolog, och inte haft någon som tar hänsyn till deras känslomässiga tillstånd och behov så fastnade de i reaktionsfasen under hela familjehemsplaceringstiden. Detta i sin tur har gjorts att de omhändertagna barnen inte kunde anpassa sig i familjehemmet. Att uppleva känslan igen av de obehagliga upplevelserna skapade känslomässiga moment under intervjun för respondenterna. Respondenterna blev ledsna och vissa grät under intervjun, vilket visar att upplevelserna påverkar dem fortfarande.

Respondenterna har idag återhämtat sig från det trauma som de blev utsatta för. De är idag drogfria och har skapat en trygg miljö att leva i. De har sunda skyddsfaktorer som till exempel 12 stegsprogram, självhjälpsgrupper och arbete. Deras skyddsnät är till exempel vänner och pojkvänner omkring sig för att hantera sitt förflutna (Andersson, 2008).

7. Diskussion

Separation från föräldrar och andra närstående i ett barns liv påverkar barnens framtida liv. Frågan är hur socialarbetare kan minska de skador som ett barn får då ett omhändertagande är det enda alternativet. Payne (2008) framställer hur en professionalisering av socialt arbete försummar individens uppfattningar om socialarbetaren. Professionalisering tolkas ofta som behovet av att utveckla de tekniska professioner istället för de moraliska och politiska perspektiven som förväntas av en socialarbetare (ibid). Utifrån respondenternas berättelser upplever vi att socialsekreterare och polis vid omhändertagandena har använt sig av det som Payne (2008) kallar för tekniska professionalisering för att hantera situationen. Ett barn som tror att polis och socialsekreterare har kommit för att ta med sig henne till läger och helt plötsligt hamnar den lilla flickan på polisstationen och ställs inför negativa frågor om sina föräldrar, kan inte ha någon annan uppfattning av socialarbetare än den som Payne (2008) påpekar.

”Mina föräldrar tyckte att socialsekreterarna jävlades med dem, om det var så vet jag inte.”
(Lisa)

Enligt Lysén (2008) innebär tvångsomhändertagande per definition att någon ingriper i individens liv. Han identifierar tvångsomhändertagandet som frihets- och säkerhetsberövande,

därför skall detta ske lagenligt. Han hävdar att själva omhändertagandet sker enligt lagen, men i processen att omhänderta ett barn ska man ta hänsyn till föräldrarnas och barnens rättigheter (ibid). Vi anser att ett barn har exakt samma rättigheter som vuxna, FN:s mänskliga rättigheter definieras inte bara för vuxna, utan den är skriven till alla människor oavsett ålder. Vi upplever ett rättsligt dilemma i omhändertagandeprocessen. Enligt våra respondenter fick de ingen information och vi undrar hur polis eller socialsekreteraren skulle omhänderta en vuxen utan att förklara varför. De professionella sa ingenting till barnen vid omhändertagandet, dem rycktes från sina rötter utan förvarning. Höjer (2007) har i sin forskning kommit fram till vikten av att informera barn om vad som är planerat för dem (ibid).

Vissa av barnen får reda på i familjehemmet att deras föräldrar inte är kapabla att ta hand om dem, andra ställs inför svåra och obehagliga frågor på polisstationen efter att de blev omhändertagna. Merparten av barnen hamnar i ett skräckscenario och får panik, dem hamnar i ett chocktillstånd vilket Cullberg (2006) beskriver som en normal företeelse vid ett trauma (ibid). Vi anser att ett sådant agerande kan ge barnen känslomässiga men. Omhändertagandet borde ske på ett mer professionellt sätt för att lindra skadorna som kan bli vid en separation. Enligt Pippin (2011) klarar inte vissa barn av att knyta an till den nya familjen, orsaken är inte alltid att det är fel på familjehemsföräldrarna (ibid). Vi tycker att när barnen får negativ information om sina föräldrar av en okänd person så kan barnen få svårigheter att knyta an till den här personen. Däremot om de professionella hade haft samtal med barnen vid omhändertagandet och förklarat för dem, så skulle de minskat de emotionella skadorna. Barnen hade kanske då kunnat hantera placeringen på ett annat sätt och på så sätt fått mindre känslomässiga men.

Ur vårt perspektiv är alla barn lika inför lagen, i vissa av respondenternas familjer så har ett barn omhändertagits, medan det andra har fått vara kvar, vilket för oss känns som ett rättsligt dilemma. Omhändertagandena i vår undersökning är grundade i att föräldrarna brister i sin omsorg genom att de missbruka alkohol eller droger, på dessa grunder är föräldrarna enligt myndigheterna inte är kapabla att ta hand om sina barn. Vi anser att det är fel att myndigheterna värderar ett barn mer än ett annat genom att föräldrarna anses kompetenta att ha ett barn hemma, medan dem anses inkompetenta att ha det andra barnet som blir omhändertaget. Konsekvenserna i detta agerande blir att det barn som lämnas kvar hos de missbrukande föräldrarna får övergivenhetskänslor, barnet som blir omhändertaget drabbas av skuld-känslor av att hon har begått något fel eftersom dem omhändertog just henne. Vi ser ingen logik i en sådan bedömning. Vi anser att detta skadar deras syskonanknytning, vissa av barnen har förlorat kontakten med varandra. Syskonen borde omhändertagits vid samma tidpunkt, och det mest humana för dessa barn hade varit att syskonen hade placerats i samma familj.

Intervjupersonerna pekar på sättet de blev omhändertagna som den mest traumatiska och obehagliga upplevelsen under hela processen. Vi anser att det beror på att barnen inte har fått information vid omhändertagandet om varför de ska flyttas från sitt hem. Vi tycker att de socialsekreterare som var med vid omhändertagandet borde ha pratat med barnen om vad som sker, då hade omhändertagandet känts mer humanare och skadorna hade kanske reducerats markant. Det som Payne (2008) tar upp om att vara mer moralisk i sitt sociala arbete istället för teknisk profession kan ha betydelse här. De här barnen upplever redan obehagligheter hos sin familj, som exempelvis misshandel, ett omhändertagande ska eller bör inte skapa ännu mer obehagliga upplevelser för barnen. Våra respondenter önskade att de hade fått information om vad som kommer att hända och orsaken till varför de blir omhändertagna, att inte socialsekreterarna eller poliser bara kommer hem och tar dem ifrån deras syskon och

föräldrar. Tjänstemännens beteende under omhändertagandet kan ha olika orsaker som exempelvis brist på kunskap och erfarenhet, Lysén (2008) anser omhändertagandet av alla barn från nyfödda upp till 20-åringar av en och samma socialsekreterare är en oacceptabel företeelse. Han anser att tvångsomhändertagande av barn kräver mycket bättre ordning och att socionomutbildningen behöver utvecklas mer (ibid). En av våra respondenter var två och ett halvt år, medan en annan var 14 år när de omhändertogs, behoven ser annorlunda ut för dessa barn, enligt oss är det viktigt att se till dessa behov för barnens bästa.

Våra respondenter kom från familjer där ena eller båda föräldrarna missbrukade alkohol och/eller droger. De sociala myndigheterna ansåg att de här barnen var i behov av skydd på grund av föräldrarnas omsorgssvikt. Val av familjehemmets kultur, religion eller sedvanor borde också göras med mer omsorg, att myndigheter väljer en familj som är så lik ursprungsfamiljen kultur och tradition som möjligt.

Barnens upplevelser kan vara obehagliga under tiden som de blir omhändertagna och/eller familjehemplacerade. Under tiden barnen är placerade anser vi att det borde finnas riktlinjer så att barnen kan beredas samtalskontakt så fort som möjligt efter ett omhändertagande. Samtalskontakten bör vara utanför familjehemmet och bedrivs av en professionell person som har kunskap om barn och krishantering. En del barn vågar inte prata hur dem har och känner det inför familjehemsföräldrarna. De omhändertagna barnen lever under traumatisk stress på grund av separation från den biologiska familjen. De här barnen placeras hos en främmande familj, därför är det viktigt att barnen får kontinuerliga samtal under tiden dem är familjehemsplacerade. Utifrån vår empiri och analys anser vi att socialsekreterarna ska följa upp barnens behov under tiden i familjehemmet. Höjer (2007) har i sin forskning en gruppdiskussion där föräldrarna till omhändertagna barn deltog. I diskussionen betonades vikten av att det låg i socialtjänstens intresse att hjälpa dessa omhändertagna barn med psykologisk hjälp under tiden de var placerade. Barnen skulle få möjlighet att tala om sina känslor och upplevelser med kompetenta, utbildade människor (ibid).

Vi anser att det är viktigt att socialarbetare som arbetar inom ”barn och unga” tar hänsyn till hur barnen upplever och känner sig när det sker ett omhändertagande. Socialarbetarens huvuduppgift är att skydda barnen med hänsyn till barnens bästa. Vi anser att kontakten med den biologiska familjen ska bevaras och vårdas under tiden barnen är familjehemsplacerade.

De flesta av våra respondenter grät och blev ledsna under vår intervju, det fanns många känsliga beröringspunkter när upplevelserna i deras barndom kom upp till ytan. Alla våra respondenter anser att de är nöjda med sitt nuvarande liv, men deras livshistoria har satt djupa spår. Flertalet av våra respondenter har använt sig av droger för att slippa vara närvarande med sin egen smärta under tiden de var placerade. Frågan kvarstår hur omhändertagandet hjälpte dessa barn? Vi anser att det blir ett nytt övergrepp på barn som redan är utsatta för flera former av övergrepp när man klipper av banden från syskon och föräldrar. Vi anser att det borde göras en grundligare undersökning av familjehemsföräldrars lämplighet innan en placering sker, och den här kontrollen av lämplighet bör fortgå under hela barnets placering.

”Jag träffade familjehemsföräldrarna för några år sedan på en begravning, det var 10 år sedan jag träffade dem. Det kändes jätteläskigt att åka till den hålan igen och träffa dem.”
(Lisa)

8. Vidare forskning

Vi hoppas att denna undersökning kan generera i vidare forskning för att skapa förbättringar i omhändertagandeprocessen för barnens bästa. Claezon (1996) anser att det behövs mer forskning inom området, hennes forskning liknar vårt ämnesområde där vi ser att barnen utsätts för stora psykiska ansträngningar som kan medföra att barnen får men för livet. Våra respondenter tycker att myndigheterna kunde hjälpt deras föräldrar och gett dem ett alternativ i form av missbruksbehandling istället för att göra ett omedelbart omhändertagande. Vi anser att det saknas forskning till våra respondenters önskemål där dem önskar att deras föräldrar hade fått hjälp. En tanke som vi har är att lägga resurserna på hela familjen, att se familjen som en helhet där alla är behov av att få hjälp, en snabb lösning är kanske inte det bästa alternativet. I och med att våra respondenter enbart var kvinnor så vet vi inte om pojkars upplevelser skulle gjort någon skillnad. Det är en intressant jämförelse som det kan forskas vidare på.

9. Referenser

- Andersson, G. (2008) *Utsatt barndom -olika vuxenliv: ett longitudinellt forskningsprojekt om barn i samhällsvård*. Lunds Universitet: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Antonovsky, A. (2005) *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Backman, J. (1998) *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Barn och unga– insatser år 2011
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18764/2012-6-42.pdf> (2012-11-15 klockan 15:51).
- Barnkonventionen <http://unicef.se/barnkonventionen> (2012-10-11 klockan 15:10)
- Bernler, G. (1999) *Tiden i*: Bernler, G., Cajvert, L., Johnsson, L., & Lindgren, H. (1999): *Psykosocialt arbete*. Stockholm: Författarna och Bokförlaget Natur och Kultur.
- Blumer, H. (1969) *Symbolic Interactionism. Perspective and method*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Bowlby, J. (2010) *En trygg bas. Kliniska tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur och kultur.
- Brattberg, G. (2008) *Att hantera det ohanterbara. Om coping*. Stockholm: VÄRKSTADEN Gunilla Brattberg AB.
- Broberg, A., Almqvist, K., & Tjus, T. (2003) *Klinisk barnpsykologi. Utveckling på avvägar*. Falköping: Natur och kultur.
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Claezon, I. (1996) *Mot alla odds Barn till narkotikamissbrukare berättar om sin uppväxt*. Smedjebacken: Mareld.
- Carle, J., Nilsson, B., Alvaro, J. L., & Garrido, A. (2009) *Socialpsykologi. Bakgrund, teorier och perspektiv*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Claezon, I. (2004) *Tvångsomhändertaganden. Ur tonåringars, anhörigas och socialsekreterares perspektiv*. Smedjebacken: Mareld.
- Cronlund, K. (2003) *Psykologi*. Uppsala: Almqvist & Wiksell tryckeri.
- Cullberg, J. (2006) *Kris och utveckling*. Stockholm: Natur och kultur.
- Dalen, M. (2008) *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.
http://www.manskligarattigheter.se/dm3/file_archive/020521/bb9e3648d3ba4bc99876ca6c6485a221/europa_501104.pdf (2012-10-22 klockan 11:20).
- Föräldrabalken <https://lagen.nu/1949:381> (2012-11-13 klockan 13:43).

Greasley, P. (2008) *Quantitative Data Analyses Using SPSS, an introduction for health and social science*. Maidenhead: Open University Press.

Havnesköld, L., & Risholm Mothander, P. (2009) *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Liber AB.

Henriksen, J.-O., & Vetlesen, A. J. (2009) *Etik i arbete med människor*. Lund: Studentlitteratur AB.

Höjer, I. (2007) *Föräldrars röster – hur det är att ha sina barn placerade i fosterhem. Brukare och forskare samverkar*. Göteborg Universitet: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Kristiansen, A. (2000) *Fri från narkotika-omkivinnor och män som varit narkotikamissbrukare*. Stockholm: Bjurner och Bruno.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2011) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) <https://lagen.nu/1990:52> (2012-11-13 klockan 13:46).

Leviner, P. (2011) *Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete*. Stockholm: Författare och förlaget.

Lysén, G. (2008) *Tvångsomhändertagande av barn i Sverige: En häxprocess?! Uppsala universitet: Artikeln är publicerade i Svenska Avdelningen av Internationella Juristkommissionen.*
http://www.nkmr.org/tvangsomhandertagande_av_barn_i_sverige_en_haxprocess.htm (2012-10-03 klockan 14:15).

Långberg, B., & Söderlind, Y. (2007) *Att knyta an, en livs viktig uppgift. Om små barns anknytning och samspel.*
http://www.allmannabarnhuset.se/data/files/Att_knyta_an_en_livs viktig_uppgift.pdf (2012-10-25 klockan 11:25).

Payne, M. (2008) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Falun: ScandBook AB.

Pippin, L. (2011) *Familjehemsboken-frågor, fakta och personliga berättelser*. Mölnlycke: Elanders i Sverige AB.

Schofield, G., & Ward, E. (2011) *Understanding and Working with Parents of Children in Long-Term Foster Care*. Great Britain: MPG Books Group

Socialtjänstlagen(SoL) <https://lagen.nu/2001:453> (2012-11-13 klockan 13:45)

Thomassen, M. (2011) *Vetenskap, kunskap och praxis: Introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Tännsjö, T. (2000) *Grundbok i normativ etik*. Falun: ScandBook.

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.*
http://www.ibl.liu.se/student/bvg/filarkiv/1.77549/Forskningsetiska_principer_fix.pdf (2012-10-11 klockan 10:57).

10. Bilagor

10.1 Bilaga 1. Intervjufrågor

10.1.1 Livet innan familjehemplaceringen

1. Hur gammal var du när du blev omhändertagen?
2. Hur såg ditt liv ut innan placeringen?
3. Hur såg din situation ut hemma?
4. Har du syskon?
5. Om ja: Bodde ni tillsammans?
6. Arbetade dina föräldrar?
7. Hur gick det i skolan?
8. Kan du nämna en viktig person i den perioden av ditt liv?
9. Vad var bra och vad var dåligt i din familj?
10. Hur mådde du?

10.1.2 Dagen då omhändertagandet skedde

1. Vad var orsaken till att du blev omhändertagen?
2. Vad minns du av omhändertagandet i stunden det skedde?
3. Visste du varför du blev omhändertagen?
4. Var omhändertagandet tvångsmässigt eller på begäran av någon i din familj?
5. Var polis inblandad?
6. Vad kände du just vid omhändertagandet?
7. Hur reagerade du?
8. Hur reagerade dina syskon?
9. Hur reagerade dina föräldrar?
10. Blev dina syskon omhändertagna samtidigt som du?
11. Hur var din upplevelse att bli separerad från din/dina biologiska föräldrar?
12. Hur skulle du vilja att ett omhändertagande såg ut?

10.1.3 Livet i familjehemmet

1. Hur lång tid var du familjehemplacerade?
2. Har du varit familjehemplacerade i flera tillfällen?
3. Om ja: Har du varit hos samma familj varje gång?
4. Har du och din/dina syskon varit på samma familjehem?
5. Om ja: Blev syskonbandet starkare? Har ni tagit hand om varandra?
6. Om nej: Hade du kontakt med dina syskon under tiden du var på familjehemmet?
7. Hur mådde du under tiden du var hos dem?
8. Hade du kontakt med dina föräldrar?
9. Om ja: Hur ofta? På vilket sätt?
10. Hade du kontakt med myndigheterna som omhändertog dig?
11. Hade du stöd i form av terapi? Till exempel psykolog eller kurator?
12. Kan du nämna en viktig person i den perioden av ditt liv?
13. Kan du beskriva dina känslor under tiden du var familjehemplacerade?
14. Hur gammal var du när du sista gången lämnade familjehemmet?

10.1.4 Livet efter familjehemsplaceringen

1. Hur ser ditt liv ut idag?
2. Har du barn?
3. Om ja: Bor dem hos dig?
4. Har dina barn blivit omhändertagna någon gång?
5. Vilket har påverkat dig mest: föräldrarnas sätt att uppfostra dig? Sättet du blev omhändertagen? Tiden hos en annan familj?
6. Kan du nämna en viktig person i den perioden av ditt liv?
7. Har du haft kontakt med familjehemsföräldrarna efteråt?
8. Har du kontakt med din egen familj?
9. Hur känns det nu att du blev separerad från din familj på grund av något som du inte hade med att göra?
10. Anser du att det var deras fel, eller finns det någon annan orsak? Till exempel samhällets fel, arbetslöshet, förorter, dåliga kompisar osv som har lett till att din/dina föräldrar började missbruka?
11. Har du några tankar eller känslor om din/dina föräldrars missbruk som ledde till att du blev familjehemsplacerad?
12. (Om det finns eget missbruk) Kan du identifiera dig med din/dina föräldrars situation i hur du själv har utvecklat ditt egna missbruk? Eller finns det någon annan orsak till att du utvecklade ditt egna missbruk?
13. Hur gammal var du när du själv började missbruka?
14. Hade du barn när du började missbruka?
15. Var du orolig att ditt/dina barn skulle bli omhändertagna av socialen?
16. Kan du beskriva dina känslor/tankar under din tid i missbruket?
17. Missbrukar du fortfarande?
18. Hur lyckades du att ta dig ur ditt missbruk?
19. Vad var det starkaste motivet till att du bestämde dig för att bryta ditt missbruk?
20. Är du nöjd med din nuvarande situation?

10.2 Bilaga 2

”Hej! Min kurskamrat och jag ska skriva en c-uppsats tillsammans. Vi söker vuxna som har blivit omhändertagna och placerade på familjehem i sin barndom på grund av sina föräldrars missbruk. Vi tänker skriva om barns upplevelser och konsekvenser av att bli omhändertagna. Är du intresserad av delta i vår undersökning så kan du höra av dig till oss på inkorgen för meddelade för vidare information hur vi har tänkt oss.”